

Aikuiset bändipajassa - yhdessä oppimista ja yhdessä onnistumista kuvionuottien avulla

Annina Salo

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Aikuiset bändipajassa - yhdessä oppimista ja yhdessä onnistu-
mista kuvionuottien avulla**

Annina Salo
Sosionomi
Opinnäytetyö
elokuu 2021

Anniina Salo

Aikuiset bändipajassa - yhdessä oppimista ja yhdessä onnistumista kuvionuottien avulla

Vuosi 2021 Sivumäärä 47

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja ohjata aikuisten bändipajaa ja arvioida sen onnistumista. Bändipajassa viisi aikuista opetteli ryhmänä soittamisen alkeita kuvionuottimenetelmän avulla. Kuvionuoteissa nuotti-informaatio on merkitty käyttäen värejä ja muotoja, ja kuvionuoteista soittaminen onnistuu nopeasti. Bändipaja koontui kahdeksan kertaa alkuvuodesta 2021. Ennen bändipajaa ryhmän jäsenet eivät osanneet soittaa valitsemiaan soittimia. Bändi soitti toiminnan aikana kymmenen kappaletta aloittaen yhden soinnun kappaleella ja vaikeustasoa lisättiin toiminnan edetessä. Toiminta loppui yhdessä tehdyllä videolla, jossa soitettiin ja laulettiin yhdessä. Järvenpään seurakunta toimi yhteistyötahona ja mahdollisti toiminnan esimerkiksi tarjoamalla toimintaan sopivat tilat.

Opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää musiikillista toimintaa, jossa aikuinen oppii soittamisen alkeita ja pystyy tekemään sen ilman, että hänen tarvitsee omista soittamaansa soitinta. Yksi tavoite oli ohjaajaosaamisen vahvistaminen. Tarkoitus oli ohjata sosionomin ammattiosaamiseen sopivaa tavoitteellista ryhmätoimintaa, joka lisää asiakkaiden voimavaroja ja edistää osallisuutta. Yhtenä tavoitteena oli myös ryhmän jäsenten voimaantuminen uuden oppimisen ja omien kykyjen ja mahdollisuuksien tunnistamisen muodossa. Yhteisöllisyyden kokemisesta tuli yksi bändipajan tavoite. Opinnäytetyö on toteutettu COVID-19 pandemian aikana poikkeusoloissa, jolloin oli voimassa erilaisia rajoituksia niin kokoontumisten kuin harrastusten suhteen.

Työssä tutkittiin, soveltuuko bändipaja yhdeksi sosiaalialan toiminnalliseksi menetelmäksi. Opinnäytetyön tavoitteiden toteutumista arvioitiin tutkimuksellisesti käyttämällä osallistuvaa havainnointia, palautekyselyitä ja yksilöhaastatteluja. Kaikki bändipajan jäsenet kokivat toiminnan mielekkääksi ja kokivat toiminnan aikana yhteisöllisyyttä. Osallistujat oppivat uuden taidon ja kokivat voimaantumista. Ohjaajakokemus kasvoi ja arvioinnin perusteella voidaan sanoa, että bändipaja soveltuu sosiaalialan työmenetelmäksi. Kuvionuottien avulla oppiminen ja soittaminen on nopeampaa ja menetelmä tuo yhdenvertaisuutta musiikkitoimintaan.

Asiasanat: yhteisöllisyys, voimaantuminen, kuvionuotit, ryhmän kehitysvaiheet

Anniina Salo

Adults in Band Workshop - Learning Together and Succeeding Together with the Help of Figure Notes

Year	2021	Pages	47
------	------	-------	----

The purpose of this functional Bachelor's thesis was to design, implement and instruct a band workshop for adults and also evaluate the achievement of the goals of this thesis. In the band workshop five adults learnt basics of band play with the help of figure notes. In figure notes the note information is marked with colours and figures and successful playing from figure notes happens quickly. The group got together eight times in the beginning of the year 2021. None of the group members were able to play their chosen instruments before the activities started. The band played ten songs together starting with a song that had just one chord and with more rehearsing there were more complex songs. The workshop ended by recording of a video where the band played and sang together. Järvenpää Church acted a partner in this thesis and made the band workshop possible for example by offering a suitable place for the activities.

The goal of this thesis was to organize musical activity where an adult can learn the basics of playing even without having to own the instrument. One goal was to strengthen competence as an instructor. The aim was to instruct goal oriented group activity which increases customer resources and enhance participation, an activity that is suitable for Bachelor of Social Services. One goal was for the participants to experience empowerment in the form of learning new things and becoming aware of ones' own abilities and possibilities. Experiencing communality became one of the goals of this thesis. This thesis was made in a time that COVID-19 pandemic caused a lot of assembly restrictions and put a lot of hobbies on hold.

In this thesis the possibility of band workshop being a suitable working method in the field of social services was investigated. The success of the goals of this thesis was evaluated by using participatory observation, feedback surveys and individual interviews. All the members of the band workshop experienced the activities as meaningful and experienced communality during the workshop. The participants learnt a new skill and experienced empowerment. A lot of instructor experience was gathered and on the grounds of the evaluation it can be said that the band workshop is suitable for a method in social services. With the help of figure notes learning and playing is faster and the method brings equality to the field of musical activities.

Keywords: communality, empowerment, figure notes, stages of group development

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet.....	7
2.1	Musiikki ja ihminen	8
2.2	Luova ryhmätoiminta	8
2.3	Minä ohjaajana	9
2.4	Voimaantuminen	10
2.5	Yhteisöllisyys.....	10
3	Kuvionuotit.....	11
4	Järvenpään seurakunta	15
5	Toiminnan suunnittelu.....	16
6	Testiryhmä	18
7	Bändiprosessi ja ryhmän kehitysvaiheet	19
7.1	Muotoutumisvaihe - bändin ensiaskeleet	19
7.2	Kuohuntavaihe - toinen ja kolmas toimintakerta.....	22
7.3	Normien muodostusvaihe - neljäs ja viides toimintakerta	24
7.4	Tehtävän suorittamisvaihe - kuudes ja seitsemäs toimintakerta.....	25
7.5	Toiminnan päättyminen - kahdeksas toimintakerta.....	25
7.6	Soitettavat kappaleet	26
8	Arviointiprosessi	27
8.1	Palautekysely jokaisen toimintakerran päätteeksi	28
8.2	Osallistuva havainnointi	29
8.3	Loppuhaastattelut	30
9	Arviointiprosessin tulokset	30
10	Johtopäätökset ja pohdinta.....	34
	Lähteet.....	37
	Kuviot	40
	Liitteet	41

1 Johdanto

Suunnittelin ja ohjasin toiminnallisena opinnäytetyönä bändipajaa viidelle aikuiselle, joista vain yhdellä on hieman aiempaa soittokokemusta. Länsimäisen perinteisen nuottikirjoitusmenetelmän sijasta käytin suomalaista innovaatiota, musiikkiterapeutti Kaarlo Uusitalon luomaa kuvionuottimenetelmää, jonka avulla soittaminen onnistuu lähes saman tien (Kaikkonen & Uusitalo 2005a, 5). Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda ja ohjata matalan kynnyksen musiikillista toimintaa, jossa osallistujat voisivat oppia soittamisen alkeita ilman, että hänen tarvitsisi edes omistaa soitinta. Tärkeä tavoite oli myös oman ohjaajaosaamiseni vahvistaminen. Halusin toteuttaa sosionomin ammattiosaamiseen lukeutuvaa tavoitteellista toimintaa, joka lisää asiakkaiden voimavaroja ja edistää osallisuutta (Helminen & Sayed 2017, 60). Tavoitteena oli myös saada ryhmä kokemaan yhteisöllisyyttä COVID-19 (koronavirus) pandemian aiheuttamissa poikkeusoloissa. Ryhmän jäsenten voimaantuminen uuden oppimisen ja omien kykyjen ja mahdollisuuksien tunnistamisen muodossa oli tavoitteena työssäni.

Yhteistyötahoni oli ja bändipajan toiminnan mahdollisti Järvenpään seurakunta. Bändipaja koontui alkuvuodesta 2021 yhteensä kahdeksan kertaa. Jokainen toimintakerta kesti kahdesta kolmeen tuntia. Toiminta alkoi tutustumalla kuvionuotteihin ja bändisoittimiin ja yhden soinnun kappaleesta siirryimme vähitellen haastavampiin kappaleisiin. Pajan aikana soitimme 10 kappaletta ja moni pystyi laulamaan soiton ohella. Viimeisillä kerroilla jaoimme sooloja ja bändi innostui keksimään itse uudet sanat yhteen kappaleeseen. Lopuksi kuvasimme kaksi kappaletta muistoksi bändin jäsenille.

Kuvionuotit ovat laajassa käytössä musiikkikeskus Resonaarissa, jonka johtajina toimivat kuvionuottien luoja Kaarlo Uusitalo sekä musiikkikasvattaja Markku Kaikkonen. Resonaarin musiikkikoulu tarjoaa erityisryhmille taiteen perusopetuksen mukaista kuntouttavien tavoitteiden huomioivaa soitonopetusta. Koulun yli sadasta oppilaasta suurin kohderyhmä ovat kehitysvammaiset. (Kaikkonen & Uusitalo 2005b, 164-165.) Musiikkipedagogi ja musiikkiterapeutti Heini Merkkiniemi on hyödyntänyt kuvionuotteja musiikkityönohjauksessa ja bändisoitossa tiimien valmennuksessa. Laurea ammattikorkeakoulussa kuvionuotit olivat käytössä ”Musiikin pedagogiset mahdollisuudet” -kurssilla syksyllä 2020, jossa opettajina toimivat Laurean Anne Eskelisen lisäksi Petri Sämpi ja Lassi Salin, jotka toimivat opettajina myös Resonaarissa. Petri Sämpi (2011) on tehnyt opinnäytetyön ”Musiikin syventäviin opintoihin osallistuvien sosiaalialan opiskelijoiden kokemus kuvionuottimenetelmästä osana ammatillista kehittymistään”. Hänen opinnäytetyössään tuli ilmi, että kuvionuotit sopivat sosiaalipedagogisen työn välineeksi ja mahdollistavat musiikkitoiminnan ohjaamisen pienelläkin harjoittelumäärällä. Hänen kohderyhmäänsä kuului yhdeksän sosiaalialan opiskelijaa. Minun opinnäytetyössäni on yhtäläisyyksiä

Sämpin työhön esimerkiksi siinä, että käytän kuvionuottimenetelmää ohjatakseen musiikillista toimintaa ilman laajoja musiikkiopintoja ja -koulutusta.

Tässä opinnäytetyössä luomani bändipaja toimii mallina vastaavalle toiminnalle. Tutkin työnsäni, soveltuuko bändipaja osaksi sosiaalialan työssä käytettäviä toiminnallisia menetelmiä. Käytin opinnäytetyön arviointiprosessissa tutkimusmenetelminä osallistuvaa havainnointia, palautekyselyä, johon osallistujat vastasivat jokaisen toimintakerran päätteeksi, sekä koko toiminnan lopuksi tehtyjä yksilöhaastatteluja.

2 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet

Ajatus bändipajaan heräsi, kun syksyllä 2020 osallistuin Laurean musiikin pedagogiset mahdollisuudet -kurssille. Kurssilla hyödynnettiin Kaarlo Uusitalon luomaa kuvionuottijärjestelmää ja innostuin siitä, kuinka helppoa kuvionuoteista soittaminen oli. Koen vahvasti, että kaikilla on oikeus musiikkiin, mutta etenkin aikuisiällä soittamisen aloittaminen voi olla haastavaa ja kallista. Halusin antaa mahdollisuuden oppia soittamaan matalalla kynnyksellä ja jopa niin, ettei soittajan tarvitse omistaa soitinta. Musiikkiin liittyy paljon myös epäilyksiä omista musiikillisista taidoista ja kyvyistä (Huhtinen-Hildén 2019, 27). Halusin ohjata toimintaa, jossa osallistujat pääsee nopeasti näkemään, ettei esimerkiksi kouluaikaiset negatiiviset kokemukset musiikista määritä ihmisen musikaalisuutta ja kykyä oppia soittamaan. Jo autossa ja suihkussa laulaminen ja hyräileminen sisältävät musikaalisuutta (Woody 2013, 1). Sekä Merkkiniemi (2012, 61-62) että Woody (2013, 17) toteavat, etteivät he ole kohdanneet täysin epämusikaalista ihmistä. Muusikoksi haluavan on kuitenkin opiskeltava ja harjoiteltava paljon joko itsenäisesti tai ohjatusti (Woody 2013). Musiikkia voi kuitenkin soittaa ja siitä voi nauttia ilman tavoitetta ryhtyä ammattilaiseksi. Monelle musiikki voi olla juuri sitä mielekästä ja merkityksellistä tekemistä, mikä lisää ihmisen hyvinvointia (Hirvilampi 2015, 68).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli myös lisätä minun omaa ohjaajakokemustani. Mietin, onko minusta opettamaan soittamisen alkeita, vaikka minulla ei itselläni ole musiikkiopisto-taustaa tai laajoja musiikin opintoja. Olen säestänyt lauluja bassolla lähinnä kotona. Musiikin pedagogiset mahdollisuudet -kurssin innoittamana lainasin kaikki kuvionuottikirjat kirjastosta ja opettelin soittamaan ukulelea ja koskettimia hyödyntämällä helposti luettavia kuvionuotteja. Liimasin nuottimerkit koskettimiin kotona, ja niiden avulla löysin tarvittavat koskettimet nopeammin, jolloin soittaminen tuntui heti mukavammalta. Musiikki on minulle tärkeä osa elämää ja kuvionuottien avulla voisin tuoda soittamisen iloa myös muille ohjaajana sosiaalialalla. Koin itse kuvionuottien avulla soittamisen oppimisen voimauttavana ja ryhmässä soittamisen myös yhteisöllisenä toimintana. Opinnäytetyön alustavana suunnitelmana oli juuri tutkia voimaantumista ja yhteisöllisyyttä bändipajan mahdollistamana. Opinnäytetyön edetessä voimaantuminen ja yhteisöllisyys toimivat bändipajan tavoitteina.

2.1 Musiikki ja ihminen

Musiikki yhdistää ihmisiä ja lisää elämään sisältöä. Se lisää ihmisen hyvinvointia ja mielekkyyden kokemuksia. Musiikillinen toiminta auttaa oppimaan itsestämme ja voi lisätä vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Musiikin kuuntelu, laulaminen, soittaminen ja musiikin mukana liikkuminen voivat tuoda ihmisen elämään lisää voimavaroja. Susan Hallam kertoo, että musiikki ja musiikillinen toiminta tukevat kielten oppimista, parantavat auditiivista havainnointikykyä, helpottavat muistin toimintaa, lisäävät empatiakykyä ja osallisuuden kokemusta ja voimistavat itsesääätelyä. Ihmiset käyttävät musiikkia myös esimerkiksi vireystilojensa säätelyssä ja apuna keskittymistä vaativissa tehtävissä. Musiikki aktivoi aivojen mielihyvääalueita ja vaikuttaa positiivisesti oppimiseen, muistiin ja kehon toimintatilan säätelyyn, erityisesti, kun kyseessä on ihmisen oma lempimusiikki. (Huhtinen-Hildén 2019, 21-23.)

Musiikin kuuntelulla sekä aktiivisella harrastamisella on monipuolisia positiivisia vaikutuksia aivojen rakenteeseen ja toimintaan. Musiikin merkitys vaihtelee ihmisen eri ikävaiheissa: vauvaiässä ja varhaislapsuudessa musiikki tukee kehitystä, kouluiässä se vaikuttaa tarkkaavaisuuteen ja kognitiivisiin taitoihin, nuoruudessa musiikki palvelee identiteetin rakentamista ja vanhuusiällä se toimii muistin ja mielialan parantajana. Erilaisten musiikkitoimintojen ja musiikkiterapian käyttö hoito-, terapia- ja kuntoutusmuotona on saanut tukea tieteellisestä tutkimuksesta erityisesti ongelmassa ja oireyhtymissä, jotka liittyvät tarkkaavaisuuteen ja sensorikkaan, emootioihin, kommunikointiin, muistiin ja motoriikkaan. Tutkimustulokset puoltavat musiikin käyttömahdollisuuksia vaikuttavana lääkkeettömänä hoito-, terapia-, ja kuntoutusmenetelmänä sekä kaikenikäisten ihmisten elämää rikastuttavana, aivotutkimuksen näkökulmasta erittäin myönteisenä harrastuksena. (Huotilainen & Särkämö 2012.)

2.2 Luova ryhmätoiminta

Luova ryhmätoiminta on ammattilaisen ohjaamaa ja sen avulla tuetaan ryhädynamiikkaa ja yksilöllistä luovaa ilmaisua. Se muun muassa lisää ihmisen luovuutta voimavarana, jonka avulla voidaan ratkaista ongelmia ja löytää uusia ratkaisuja erilaisiin pulmatilanteisiin. Elämän vaikeammassa tilanteissa tällaiset voimavarat voivat ehtyä, jolloin ammattilaisen ohjaama toiminta on myös kuntouttavaa ja voimaannuttavaa. Luovassa ryhmätoiminnassa luodaan turvalliset olosuhteet, jossa osallistuja voi etäännyä arjestaan ja vaikeuksistaan. Toiminnassa keskustelun salliva ja turvallinen ilmapiiri on hyvin tärkeää, kuten oli myös ohjaamassani bändipajassa. Ohjaajana tehtäväni oli etenkin toiminnan alussa olla mahdollistamassa hyvän ilmapiirin syntyä. Musiikki on yksi keino, jonka avulla ihminen voi etäännyttää itseään arjesta ja käsitellä elämäänsä uudesta näkökulmasta. Itsestään voi myös löytää uusia puolia ja luova toiminta houkuttelee myös sellaiseen tunnetyöskentelyyn, johon sanat eivät aina riitä. Luovassa ryhmätoiminnassa omia tunteita ja kokemuksia voi jakaa sanojen sijasta esimerkiksi eläytymällä musiikkiin. Yhdessä soittaminen ja laulaminen ovat omiaan luomaan

yhteisöllisyyden kokemusta. Kaikki soittajat ovat tärkeä osa kokonaisuutta ja yhteistä tavoitetta. Luovassa ryhmätoiminnassa koetaan usein hyväksytyksi tulemisen tunteita ja niillä on suuri vaikutus voimaantumiseen. Soittaessa ja keskustellessa ihminen tulee kuulluksi ja nähdyksi ainutkertaisena ja merkityksellisenä henkilönä. Se lisää uskoa omaan itseensä, kykyihin, ympäristöön kuin tulevaisuuteenkin. Tällainen toiminta lisää myös uteliaisuutta siihen, mitä muuta voisi oppia, kokeilla ja tehdä. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1-3.)

Merkkiniemi (2012, 35) kertoo, että monet alan ammattilaiset ja työelämän tutkijat vertaavat yhteisötoimintaa hyvään strategiatyöskentelyyn ja toimivaan dialogiin. Bändiproessin kehitys kulkee samoja polkuja kuin voimaantumisen, tiimioppimisen ja dialogin. Musiikin avulla voidaan tukea esimerkiksi oppimista ja kognitiivista suorituskkyä, kuten keskittymistä. Musiikkitoiminta on hyvin yhteisöllistä tekemistä. Osallistuja sitoutuu toimintaan, kiinnittyy ja alkaa toimia osana yhteiset tavoitteet omaavaa ryhmää. Soittaja voi löytää itsestään uusia voimavaroja ja samalla oppii kuuntelemaan toisia ja arvostamaan toisten osuutta kokonaisuudessa. Toiminta voi avata yhteisöissä uudenlaisia kohtaamisia ja motivoida erilaisia ihmisiä toimimaan yhdessä. Yhdessä soittaminen lisää yhteisön jäsenten luottamusta ja tuottaa positiivista yhdessä tekemisen meininkiä. Soittamisen ja keskustelun avulla voidaan tukea myös luovan ajattelun kehittymistä. Yhdessä soittaminen harrastuksena eroaa musiikkiterapiasta usein vain tavoitteiden asettelussa. Musiikkiterapialle ominaista on musiikin aikaansaamat assosiaatiot, musiikista keskustelu ja oman elämänsä maailman erittely. (Merkkiniemi 2012, 35-37.)

2.3 Minä ohjaajana

Tärkeä tavoite tälle opinnäytetyölle oli saada itse kokemusta ohjaamisesta ja ryhmän vetämisestä. Sosionomiopintojen aikana melkein kaikki ohjausharjoittelut toteutettiin pari- tai ryhmätöinä, joten halusin päästä luomaan toimintaa yksin, ja nähdä mihin minusta on. Minulle oli tärkeää, että ohjattava ryhmäni muodostuu aikuisista ja minua vanhemmista henkilöistä, sillä melkein kaikki opinnoissani tapahtuneet ohjauskerrat kohdistuivat lapsiin ja nuoriin ja opiskelutovereihin. Nyt oli aika kokeilla siipiä itseään vanhemman kohderyhmän kanssa. Pohdin, osaanko ottaa ohjat ja olla tarvittaessa auktoriteettina. Miten toimin, kun asiat eivät etene suunnitelmien mukaan? Osaanko sopeutua ja muokata toimintaa sille sopivaan suuntaan? Olen opintojeni aikana panostanut luoviin menetelmiin ja olen erittäin kiinnostunut erilaisten ryhmien ohjaamisesta. Musiikillisen toiminnan ohjaaminen tuntuu omalta ja koen sen tärkeäksi sosiaalialalla.

Asiakkaiden, asiakasryhmien ja yhteisöjen tavoitteellinen ja muutoksia eteenpäin vievä, asiakkaiden voimavaroja lisäävä ja osallisuutta edistävä ohjaus kuuluu sosionomin ammatilliseen osaamiseen (Helminen & Sayed 2017, 60). Yksi tavoite tälle opinnäytetyölle oli ohjata toimintaa Helisen ja Sayedin kertoman mukaisesti. Voidaan siis ajatella, että bänditoiminta, yhdessä oppiminen ja yhdessä soittaminen sopii sosionomin työmenetelmäksi. Bändipaja on

tavoitteellista toimintaa, jossa osallistujat ovat mukana jo suunnittelun asteella ja saavat vaikuttaa toiminnan sisältöön toimintakertojen aikana. He oppivat uuden taidon ja samalla kokevat voimaantumista. Minulle oli tärkeää, että testiryhmä oli mukana bändipajassa jo suunnitteluvaiheessa. Näin edistin heidän osallisuuttaan jo ennen toiminnan alkamista.

2.4 Voimaantuminen

Voimaantumisen avulla yksilö, ryhmä tai yhteisö voi vaikuttaa omiin elinolosuhteisiinsa, muuttaa niitä, saavuttaa itselleen asettamia tavoitteita, parantaa elämänlaatuaan ja auttaa muita saavuttamaan samoja asioita (Hokkanen 2009, 317). Voimaantuneena ihminen kykenee aikaisempaa paremmin toimimaan arkipäivän tilanteissa, kontrolloimaan omia olosuhteitaan ja hoitamaan arjen mukanaan tuomia tehtäviä. Yksi sosiaalityön tavoitteista on asiakkaan voimaantuminen. Sosiaalialan työntekijät auttavat asiakkaitaan saamaan elämänsä hallintaan. Monet sosiaalityön asiakkaat ovat menettäneet sen tai sitä ei ole heillä koskaan ollut. Voimaantuneena ihminen pystyy ottamaan vallan omasta elämästään. (Adams 2008; Hokkanen 2009, 317; Siirto 2017, 302-303.)

Sosiaalialalla työntekijä on usein valta-aseman paremmalla puolella asiakkaaseen nähden. Voimaantumisessa on kyse myös vallasta. Joten vaikka työn tavoitteena on edistää asiakkaan voimaantumista, on hän työntekijään nähden huonommassa valta-asemassa. Kun kyse on ryhmästä, valta-asetelma muuttuu. Ryhmässä pelkästään se, että ihmiset ovat tulleet yhteen auttamaan ja kannustamaan toisiaan, on voimauttavaa. Kun ryhmän jäsenillä on samanlaisia ongelmia ja huolia, he voivat kohdata ne yhdessä ja käsitellä niitä eri tavalla kuin yksin. (Lindsay & Orton 2015, 8-9.) Bändipajan yhtenä tavoitteena oli saada ryhmän jäsenet kokemaan voimaantumista uuden oppimisen ja omien kykyjen ja mahdollisuuksien tunnistamisen muodossa. Voimaantumisen edellytykset olivat hyvät myös siksi, että osallistujat toimivat ryhmässä, jolloin minä en ollut erottuvassa valta-asemassa ohjaajan roolista huolimatta.

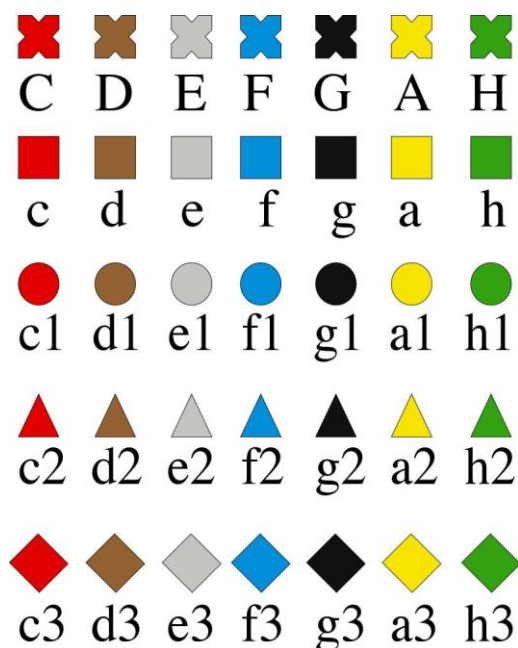
2.5 Yhteisöllisyys

Opinnäytetyö tehtiin poikkeusoloissa, jolloin esimerkiksi kokoontumisia ja aikuisten harrastustoimintaa oli rajattu. Yksi bändipajan tavoitteista oli saada ryhmän jäsenet kokemaan yhteisöllisyyttä. Pohjimmiltaan ihminen on sosiaalinen olento, joka hakeutuu yhteyteen toisten ihmisten kanssa ja saa toimintavoimaa toisista. Anneli Pohjola (2017, 15) kutsuu tätä toimintavoimaa sosiaalisesti pääomaksi ja voiman tuottamisen yhtä muotoa sosiaalisesti tueksi. Ihmisellä on tarve kuulua yhteisöön ja ihmisen elämä rakentuu paljon yhteisöjen ja yhteisöllisyyden varaan. Yhteisöiksi ajatellaan helposti perhe, suku ja kylä, mutta yhteisöllisyys voi liittyä myös paikkaan, aiheeseen tai asiaan. Yhteisöihin liittyy paljon erilaisia moraalisia päämääriä, tavoitteita, normeja ja arvoja. Ihminen hakeutuu usein sellaisiin yhteisöihin, joita kuvastaa jonkinlainen samanmielisyys tai kiinnostus samaan asiaan. (Kostamo-Pääkkö, Ojaniemi & Väyrynen 2017, 7; Pohjola 2017, 15.)

Yhteisöllisyys on myös tunnetta siitä, että ihminen tulee kuulluksi ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Siihen liittyy myös osallisuus ja luottamus. Ihminen sitoutuu asiaan, jonka hän kokee merkitykselliseksi. Suomessa yhteisöllisyys näkyy suuresti virallisuonteisten yhteisöjen eli yhdistysten määrässä. Erilaisten yhdistysten jäsenyyksiä on Suomessa 15 miljoonaa. Yhdistysten, perheiden, sukujen ja kylien lisäksi erilaisia yhteisöjä ovat esimerkiksi koululuokat, työ- ja harrastusyhteisöt. (Kostamo-Pääkkö, Ojaniemi & Väyrynen 2017, 8; Pohjola 2017, 15-16.)

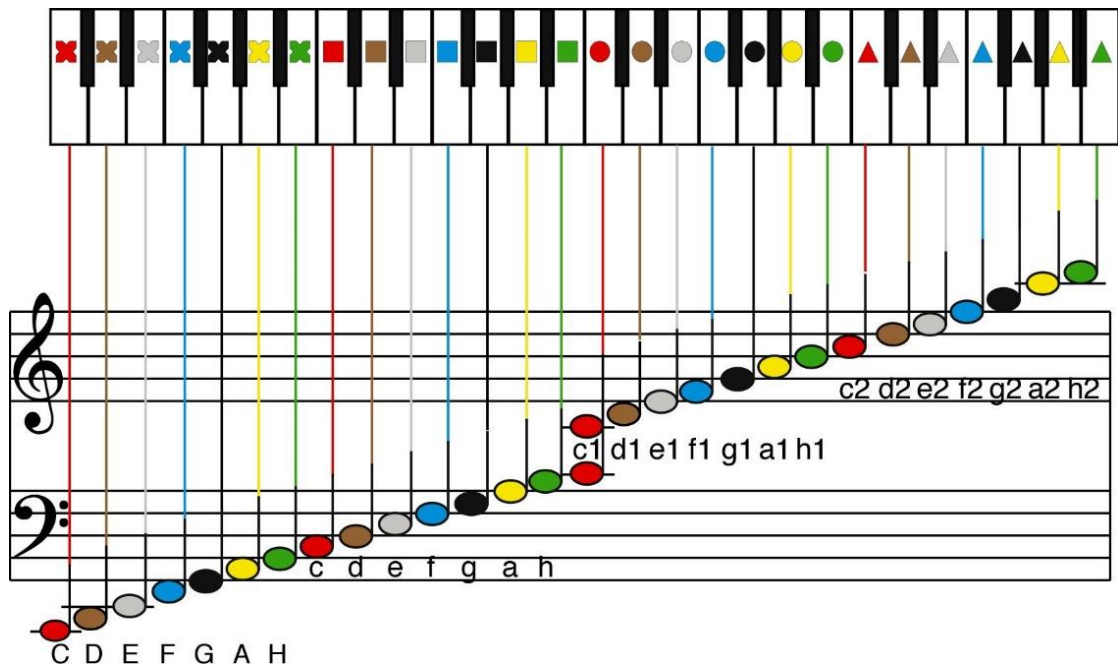
3 Kuvionuotit

Kuvionuotit on muotoihin ja väreihin perustuva nuottikirjoitusjärjestelmä. Niiden avulla voidaan kirjoittaa sama informaatio kuin perinteisillä nuoteilla. Kuvionuottien avulla soittaminen onnistuu lähes välittömästi, jolloin myös onnistumisen tunteita kokee nopeammin. Kuvionuotit soveltuvat kaikille ja mahdollistavat soittamisen myös niille, joille perinteisten nuottien lukeminen ja ymmärtäminen on vaikeaa tai mahdotonta. (Kaikkonen & Uusitalo 2005.) Kuvionuotteja sovelletaan eri terapiamuodoissa, kuntoutuksessa, musiikkikasvatuksessa, opetuksessa ja esimerkiksi musiikkityönohjauksessa (Kaikkonen & Uusitalo 2005; Merkinieniemi 2012, 35-38). Kuvionuotit on luonut musiikkiterapeutti Kaarlo Uusitalo (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 5). Hän on ollut Markku Kaikkosen kanssa tekemässä myös kirjoja, kuten "Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa" ja useita kuvionuottikirjoja, joista uusimpiin kuuluvat joululaulukirja sekä lastenlaulukirja.

Kuvio 1: Kuvionuottien värit ja eri oktaavialat (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

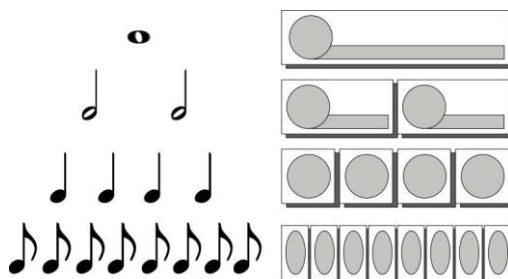
Kuvionuoteissa muodot kuvaavat eri oktaavialoja (Kuvio 1). Muodot matalimmasta oktaavialasta korkeimpaan ovat ruksi, neliö, ympyrä, kolmio ja timantti. Jokaisella sävelellä on oma värinsä: C on punainen, D ruskea, E harmaa, F sininen, G musta, A keltainen ja H vihreä.

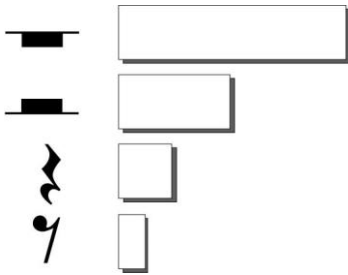
Kuvio 2: Kuvionuotit kosketinsoittimen koskettimissa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

Soittimiin liimattavia kuvionuottitarroja voi tilata esimerkiksi Opiken internet-sivuilta. Niitä tulee myös useiden kuvionuottikirjojen mukana. Kosketinsoittimien koskettimiin kuvionuottitarrat liimataan Kuvion 2 mukaisesti.

Sävelen kesto näkyy kuvionuotin pituutena ja tauot ilmaistaan erikokoisilla tyhjillä laatikoilla.

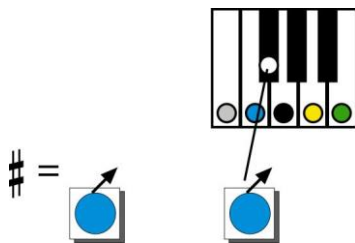

Kuvio 3: Sävelen kestot (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

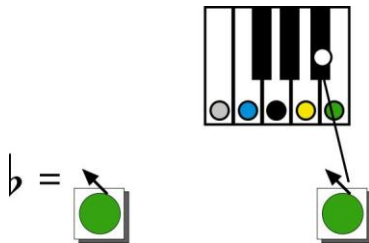

Kuvio 4: Tauot (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)

Ylennykset ja alennukset ilmaistaan nuolten avulla. Ylennyksessä nuoli osoittaa yläoikealle ja alennuksessa ylävasemmalle.

Kuvio 5: Ylennys kuvionuoteissa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)

Kuvio 6: Alennus kuvionuoteissa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)

When the Saints Go Marching In

Trad.

Figurenotes © Kaarlo Uusitalo, 1996
Figurenotes applications © Markku Kaikkonen and Kaarlo Uusitalo, 1998

Kuvio 7: Kuvionuotti, jossa näkyy melodia, sanat ja soinnut (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

Kuvionuottien nuottikuvassa on omat rivit melodialle, sanoille ja soinnuille (Kuvio 7). (Kaikkonen & Uusitalo 2005a, 7-14.) Käytin bändipajassa hyvin paljon kuvionuottimagneetteja. Kuvionuottimagneettien avulla voidaan merkitä esimerkiksi melodioita ja sointukulkuja (Kaikkonen & Uusitalo 2005a, 25). Kuvionuottimagneettien avulla opettelimme sointuja. Kun soitimme kokonaisia kappaleita, merkitsin kappaleen sointukulun magneeteilla ja ohjasin soittoa niiden avulla.

Kuvionuottimenetelmää on käytetty opinnäytetöiden aiheena ja kuvionuotteja on tutkittu myös väitöskirjatasolla. Sami Koppinen (2015) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan Resonaarin oppitunneilla tapahtuvaa musiikillista toimintaa vuorovaikutuksen, kommunikaation ja identiteetin rakentumisen näkökulmasta. Hän tutki erityisryhmään kuuluvien muusikoiden

musiikillisen toimijuuden ja identiteetin rakentumista (Koppinen 2015). Kirsi Vikman (2001) on tehnyt väitöskirjan "Kuvionuottimenetelmän ulottuvuudet pianonsoiton alkuopetuksessa". Hänen tutkimukseensa kuului 4-vuotias lapsi, 6-vuotias lapsi, ryhmä, jossa oli neljä 1. luokkalaista, sekä 14- ja 16-vuotiaat Down-nuoret (Vikman 2001, 159-179). Sanna Kivijärvi (2021, 6-7) toteaa väitöskirjassaan, että kuvionuotit lisäävät yhdenvertaisuutta musiikkikasvatuksen alalla. Kivijärven näkökulma tutkimusaiheeseen oli sekä pedagoginen että koulutuspoliittinen (ArtsEqual 2021). Maria Repo (2017) tutki opinnäytetyössään kuvionuottien mahdollisuuksia päiväkodin musiikkikasvatuksessa. Jouni Paanasen (2016) opinnäytetyö liittyi kuvionuottien käyttöön alakoulun musiikinopetuksessa. Laura Ilasen (2016) opinnäytetyössä käytiin läpi lievästi kehitysvammaisen aikuisoppilaan prosessia kuvionuotteista perinteisiin nuotteihin. Kaisli Kaivola (2015) käytti opinnäytetyössään kuvionuotteja soittamisen ja säveltämisen apuna senioreille suunnatussa musiikkitoiminnassa.

4 Järvenpään seurakunta

Järvenpään seurakunta on osa Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa. Seurakunnilla on vaaleilla valitut päätöksentekijät ja laaja itsenäisyys. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko.) Seurakunta on suuri yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden edistäjä. Suurin osa sen järjestämästä toiminnasta on ilmaista. Musiikki on isossa osassa Järvenpään seurakunnan toimintaa. Omia kuoroja on kuusi, ja yhteistyötä tehdään myös paikallisten kuorojen, muusikoiden ja Keski-Uudenmaan musiikkiopiston kanssa. Konsertteja järjestetään paljon ja niissä kuullaan korkeatasoisten vierailijoiden musiikkia Suomesta ja maailmalta. Musiikki on läsnä myös Järvenpään seurakunnan arvoissa. Sillä on merkitys ihmisten välisen yhteyden luojana. Kristus vaikuttaa ja on läsnä myös laulettuina sanassa. Siihen perustuu luterilaisen teologian mukaan musiikin erityinen asema muiden taiteiden rinnalla. Musiikilla on tärkeä rooli jumalanpalveluksissa ja Järvenpään seurakunnassa järjestetään myös yhteislaulutilaisuuksia ja muita musiikkitilaisuuksia. Pienten lasten perheille järjestetään myös musiikkikerhoja. (Järvenpään Seurakunta 2021.) Itse olen päässyt olemaan mukana monessa seurakunnan musiikkitoiminnassa. Olen ollut kuorotoiminnassa mukana lapsesta asti. Olen kiertänyt tiernapoikana ja teini-ikäisenä pääsin esilaulajaksi useisiin seurakunnan tilaisuuksiin, kuten konfirmaatioihin ja koulukirkkoihin. Järvenpään seurakunnan kuorojen konsertit yltyvät joskus kotikirkosta ulkomaille asti esimerkiksi kansainvälisille kuorofestivaaleille.

Järvenpään seurakunta järjestää myös valtavasti muuta toimintaa. Messujen ja diakoniatyön lisäksi Järvenpään seurakunta tekee lähetys- ja avustustyötä. Toimintaa järjestetään lapsille ja lapsiperheille, nuorille, aikuisille, vanhuksille ja vammaisille. Erilaisia toimintoja on esimerkiksi päiväkerhot, perhekerhot, pyhäkoulu, leirit ja retket, rippikoulu, isoskoulutus, rukous ja raamattupiirit, työikäisten kohtaamispaikka, kaikille avoin keittolounas, naisten kahvila, miesten ilta, lähetyksen työpaja, käsityökerho, puutyökerho, gospel-lattarit, lentopallo,

partio, harrastekerhot ja kouluysteistyö sekä erityisnuorisotyö. Järvenpään seurakunnan tiloissa voi myös järjestää perhejuhlia. Tukea saa myös esimerkiksi taloudenhallinnan vaikeuksiin ja arjen ongelmiin. Järvenpään seurakunta järjestää myös perheneuvontaa ja tarjoaa tukea suruun ja kriiseihin. (Järvenpään seurakunta 2021.)

Seurakunnan toiminta-arvot tukivat ajatustani bändipajasta. Ilokseni sain seurakunnan yhteistyökumppaniksi. Järvenpään seurakunta tarjosi minulle bändipajaa varten tilat, soittimia ja sain käyttää heidän tulostintansa, kopiokonetta, laminointikonetta, fläppitaulua ja muita toimintaan liittyviä tarvikkeita, kuten kasvomaskeja ja käsidesinfiointiaainetta. Olemassa olevien resurssien puitteissa, sain seurakunnalta vapaat kädet toiminnan luomiseen ja toteuttamiseen.

5 Toiminnan suunnittelu

Opinnäytetyöni muoto on toiminnallinen opinnäytetyö eli loin mallin bändipajasta. Salosen (2013, 5-6) mukaan yksi ero toiminnallisessa ja tutkimuksellisessa opinnäytetyössä on se, että toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelija tekee tuotoksen esimerkiksi mallin, oppaan tai prosessikuvauksen, kun tutkimuksellisessa opinnäytetyössä uutta tietoa syntyy tutkimusraportin muodossa. Toinen ero on se, että toiminnallinen opinnäytetyössä on eri vaiheissa mukana muita toimijoita. Opinnäytetyöni vaati jatkuvaa vuorovaikutusta eri toimijoiden kanssa. Toiminnan suunnitteluvaiheessa olin yhteydessä neljään eri seurakunnan työntekijään, joiden kanssa laitoin rattaat pyörimään. Kerrottua suunnitelmastani luoda bändipaja, jossa opetan soittotaidottomille aikuisille soittamisen alkeita, kirkkoherra ohjasi minut musiikkityön puoleen. Musiikkityön esimies hyväksyi opinnäytetyöni eli arvioi, että opinnäytetyö onnistuisi seurakunnan ollessa työelämäkumppanini. Julistustyön sihteerin kanssa pohdimme sopivia tiloja ja varasimme tilat toiminnalle. Seurakuntamestari esitteli minulle tilat. Hänen kanssaan tutkimme, mitä soittimia seurakunnalta löytyy. Soittimet vaikuttivat paljon siihen, mitä harjoitteita pystyin ryhmälle vetämään. Jokainen vaihe vaikutti seuraavaan ja pakotti myös tekemään muutoksia alustaviin suunnitelmiin toiminnan sisällöstä. Muut toimijat, joiden kanssa olin vuorovaikutuksessa, ja joiden kanssa tein yhteistyötä, olivat testiryhmän jäsenet sekä musiikkikeskus Resonaarin Kaarlo Uusitalo, Markku Kaikkonen, Lassi Salin ja Petri Sämpi. (Salonen 2013, 5-6.)

Sopivaa tilaa pohtiessa tuli huomioida useita asioita. Ensinnäkin yhdessä soittaminen aiheuttaa paljon ääniä, joten tilan tuli olla erillään samaan aikaan käytössä olevista tiloista niin, ettei bänditoiminnan aiheuttamat äänet häirinneet muuta toimintaa. Myös ajankohtainen koronatilanne ja siitä johtuvat rajoitukset tuli ottaa huomioon. Opinnäytetyö on tehty COVID-19 pandemian aikana, jolloin on ollut voimassa esimerkiksi vaihtuvia kokoontumisrajoituksia, etätyösuosituksia, maskinkäyttösuosituksia sekä turvavälien noudattamista toisiin ihmisiin.

Saimme tilan, jossa pystyimme pitämään yli kahden metrin turvavälejä, ja josta oli myös oma uloskäynti. Meidän oli siis helppo myös pitää tarvittaessa lyhyitä ulkoilutaukoja, jolloin pystyi olemaan hetken ilman maskia. Soittotilamme yhteydessä oli myös vessat ja keittiö.

Järvenpään seurakunnalla oli myös hyvät resurssit soittimien puolesta. Sain käyttööni koskettimet, ukuleleja ja rytmisoittimia. Omasta puolestani järjestin tilaan sähköbasson. Bändipajaan osallistujat saivat itse päättää mitä soittimia haluavat soittaa. Kaksi halusi soittaa kitaraa, ja heillä oli mahdollista tuoda omat kitarat, muuten olisin tuonut kotoani myös kitaran. Ennen toiminnan alkua tein seurakunnan tiloissa laminoidut sointumerkit, kopioin nuotteja ja seurakuntamestareiden avustuksella siirsin soittotilaan uudet fläppitaulun paperit ja soittimet ja tarkistimme, että tilassa on tarvittaessa käsidesinfointiainetta ja kertakäyttömaseja.

Itse toimintaa suunnitellessa pohdin, kuinka helppoja tai haastavia kappaleita valitsen, kuinka kauan yksi toimintakerta kestäisi, kuinka paljon toimintakerroilla olisi muuta ohjelmaa kuin yhdessä soittamista, kuten lämmittelytuokioita, ryhmäyttämisharjoituksia, rytmiharjoituksia, musiikin teoriaa, soittimien historiaa ja niin edelleen. Suunnittelin ohjelmaa aina niin, että osan voi jättää pois tai siirtää seuraaville kerroille. Oma kokemus ohjaamisesta kertoi, ettei ohjaaminen mene yleensä täysin suunnitelmien mukaan. Minun oli siis varauduttava muutoksiin ja olla valmis muokkaamaan toimintaa suuntaan, joka palveli tavoitteellista ja mielekästä tekemistä.

Testiryhmäni osallisuus toiminnassa oli tärkeässä roolissa bändipajan suunnittelusta lähtien. Luova ryhmätoiminta lisää ihmisen osallisuutta, joka lisää ihmisen hyvinvointia. Osallisuus vahvistuu, kun ihminen tiedostaa ja pystyy käsitellä olemassa olevia voimavarojansa tai löytää uusia. Osallisuus vahvistuu myös, kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin, tulee kuulluksi, ja kokee elämänsä merkitykselliseksi ja pystyy hallitsemaan tunteitaan. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 3.) Ryhmän jäsenet saivat itse päättää mitä soitinta haluavat soittaa, he saivat ehdottaa kappaleita ja bändipajan toimintakerroilla tein harjoituksia, joissa jäsenet pääsivät vuorollaan muokkaamaan harjoitteita tai lisäämään niihin osia. Ryhmän säännöt luotiin porukalla ryhmän jäsenen toimiessa kirjurina. Tällä halusin lisätä osallisuutta ja luoda vuorovaikutusta ryhmän jäsenten välille.

Itse toimintavaiheessa tärkeimmät vuorovaikutuskumppanit olivat pajan toimintaan osallistuneet jäsenet, eli kokoamani testiryhmä. Toiminnan ohessa oli tarkoitus syntyä keskustelua. Minä arvioin, mutta myös ryhmäläiset pääsivät arvioimaan toimintaa. Annoimme ja otimme vastaan palautetta ja sen perusteella minulla oli mahdollisuus kehittää toimintaa ja käyttää palautteita aineistona lopullisessa kirjallisessa työssäni. Kirjalliseen raporttiin sain tukea Resonaarin johtajilta ja opettajilta. Kaarlo Uusitalo lähetti minulle tarvitsemani kuvionuottikuvat ja Petri Sämpi antoi minulle palautetta opinnäytetyöseminaarissa. Tässä työssä sain tukea eri toimijoilta, ja monet aineiston osat syntyivät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa testiryhmän

kanssa. Sosiaalinen vuorovaikutus on toiminnallisen opinnäytetyöni tärkeä elementti, jota ilman työ olisi todennäköisesti epäonnistunut. (Salonen 2013, 6.)

6 Testiryhmä

Testiryhmä koostui viidestä 32-47 -vuotiaasta aikuisesta. Ryhmän jäsenet ovat kaikki mukana samassa kuorossa kuin minä itse. Omien vertaisten edessä esiintyminen on ollut minulle aina vaikeampaa kuin tuntemattomien, joten se, että jäsenet olivat minulle ennestään tuttuja, toi minulle yhden haasteen lisää ohjaamiseen. Yksi ryhmän jäsenistä oli kanssani samanikäinen, muut olivat vanhempia. Suurin osa päätti lähteä mukaan toimintaan, kun sattumalta kuoron vapaaehtoistoimintaa tehdessämme kysyin heiltä kiinnostusta lähteä opettelemaan bändisoittoa osana opinnäytetyötäni. Muuten pyysin toimintaan mukaan yksityisviestillä. Kriteerinä ryhmään pääsyssä oli se, ettei jäsen osaa soittaa bändipajaan valitsemaansa soitinta. Vain yhdellä ryhmän jäsenistä oli hieman soittokokemusta toisesta soittimesta.

Halusin käyttää aikuisia kohderyhmänä ollakseni mukana poistamassa ajatusta ”aikuisena ei voi oppia soittamaan”. Valitsemalla kohderyhmäksi aikuiset, pääsin ohjaamaan toimintaa, jossa osallistuja pääsi näkemään, ettei esimerkiksi kouluaikaiset negatiiviset kokemukset musiikista määritä ihmisen musikaalisuutta ja kykyä oppia soittamaan. Heini Merkkiniemi (2012) on käyttänyt kuvionuotteja onnistuneesti aikuisten työnohjauksessa. Löytämäni tutkimus kuvionuotteihin liittyen on painottunut lapsiin ja erityisryhmiin, joten koin myös sen perusteella tärkeäksi käyttää kohderyhmänä aikuisia.

Ryhmän osallistujamäärään vaikutti useampi tekijä. Koronarajoitukset estivät yli kymmenen hengen kokoontumiset. Toimintakerroilla piti myös pystyä luomaan kahden metrin turvavälit. Ilman koronarajoituksiakin suunnittelin toiminnan noin viidelle henkilölle. Koin, että pienen ryhmän kanssa minun on helpompi antaa tarvittaessa yksilöllistä ohjausta. Pienryhmätyöskentelyllä on myös pedagogisia vahvuuksia. Haapaniemi ja Raina (2014, 128) kertovat, että osallistujalle merkittävä ominaisuus pienryhmässä on siinä saatava lämpö ja tuki. Tämä turvallisuus rakentuu hyväksynnästä ja välittämisestä, luottamuksesta, tuen antamisesta, haavoittuvaksi alistumisesta ja sitoutumisesta (Honkonen & Salovaara 2011, 18). Turvallinen ryhmä oli erittäin tärkeässä asemassa myös bändipajassa. Usea osallistuja mainitsi asiasta niin toimintakerroilla kuin loppuhaastatteluissa. Koska jäsenet tunsivat toisensa yhteisen harrastuksen kautta, heidän ei tarvinnut jännittää etukäteen, kuka bändipajaan osallistuu.

”Helpotti sitä mun mukaanlähtöä et tiesi kenen kanssa siellä on ja ties että voi olla oma ittensä ja voi vapaasti päästää suustaan sammakoita, eikä tarvii silleen niiku mieltii, että et tota mitä noi muut ajattelee.”

”Ei ollu niin vaikee sanoo et mä en pysty tähän, vedetään joku muu (kappale). En olis kehdannu sanoo sitä vieraassa seurassa.”

”Mua jännitti osallistua mutta toisaalta myös tiesin, että kun mä olen ollut teidän kanssa nii mä uskoin ja luotin siihen, et tää on turvallinen paikka mokata. Ja se on ollut. Koska kun oppii, siinä tulee välttämättä mokia niin tota itselleni juuri se mokaamisen kynnyks - niinku kaikilla - se mokaamisen kynnyks on kova. Et mieluiten ei näyttäis sitä, että mokaas.”

Aktiivinen osallistuminen on pienryhmässä helpompaa kuin suuressa ryhmässä. Omaa vuoroa ei tarvitse odottaa kauaa ja toiminnallisuus saa ajan kulumaan nopeasti, jolloin viihtyvyys uuden oppimisessa voimistuu. Toimintaan sitoutuminen on myös vahvempaa pienemmässä kuin suuressa ryhmässä. (Haapaniemi & Raina 2014, 128-129.)

7 Bändiprosessi ja ryhmän kehitysvaiheet

Bändimme oli myös ryhmä, jolla oli alku ja loppu. Ryhmäprosessi eteni hyvin paljon Tuckmanin viiden vaiheen mallin mukaan. Nämä vaiheet ovat muodostusvaihe (forming), kuohuntavaihe (storming), normien muotoutumisvaihe (norming), tehtävän suorittamisvaihe (performing) ja toiminnan päättymisen (adjourning) (Kehitysvaiheet 2002).

Ennen toiminnan alkua ryhmällä oli jo yhteinen Facebook- sekä Whatsapp-ryhmä. Facebookissa sovimme bändipajan aikatauluista sekä keskustelimme siitä, mitä soittimia kukakin haluaa soittaa ja sille alustalle loimme tutkimusluvut ja linkit palautelomakkeisiin. Whatsapp-ryhmä oli olemassa etenkin myöhästymisilmoituksia varten, kyydeistä sopimiseen ja muuhun enemmän epäviralliseen viestinvaihtoon. Jäsenet allekirjoittivat tutkimusluvut (Liite 3) ennen ensimmäistä toimintakertaa.

7.1 Muotoutumisvaihe - bändin ensiaskeleet

Muotoutumisvaiheessa ohjaajan on tärkeää auttaa uuden ryhmän jäseniä muodostamaan ryhmä sekä luomaan turvallista ilmapiiriä. Ryhmän ensimmäisellä kokoontumiskerralla jäsen voi pohtia kysymyksiä, kuten tullaanko minusta pitämään vai ei, suljetaanko minut ulkopuolelle vai otetaanko minut mukaan porukkaan? Jäsen voi myös pohtia pärjääkö hän ryhmässä ja onnistuuko hän osallistumaan ryhmän toimintaan ja löytääkö hän itselleen omaa paikkaansa ryhmässä ja onko tämä ryhmä, jossa hän voi olla pätevä ja kontrolloida ryhmän kehitystä. (Lindsay & Orton 2015, 80-81.)

On tärkeää, että ensimmäisellä kerralla ohjaaja tulee paikalle valmistautuneena, mutta se ei haittaa, jos hän kertoo ryhmälle esimerkiksi jännittävänsä ryhmän ensimmäistä kertaa. Se auttaa edistämään avointa ja rehellistä ilmapiiriä. Ohjaajan on tärkeä näyttää, että hän itse uskoo ryhmän tarkoitukseen ja tekee kaikkensa ryhmän onnistumiseksi. (Lindsay & Orton 2015, 81-82.)

Ensimmäisellä toimintakerralla pidin aluksi pienen puheen siitä, mitä tulemme tekemään ja muistutin, että bändipaja on minun opinnäytetyöni. Pajan lopuksi olisi jonkinlainen esiintymisen tai vaihtoehtoisesti voisimme jollain tavalla tallentaa soittoaamme. Toimitaan voimassa olevien koronarajoitusten ja omien halujemme mukaan. Puheen jälkeen oli ryhmäyttävä alkulämmittely, johon kuului yhteisessä sykkeessä pysymistä taputtamalla. Sen jälkeen keskustelimme siitä, miksi kukakin on lähtenyt mukaan bändipajaan, mitä haluaa oppia ja pyysin myös kaikkia kertomaan jonkin muiston elämästään, joka liittyy soittamiseen tai soittimiin. Sen jälkeen loimme yhdessä ryhmän säännöt, jotka yksi ryhmän jäsen kirjoitti fläppitaululle. Ryhmän yhteisten sääntöjen tekeminen kannattaa, sillä ne lisäävät ryhmän jäsenten turvallisuuden tunnetta (Honkonen & Salovaara 2011, 129).

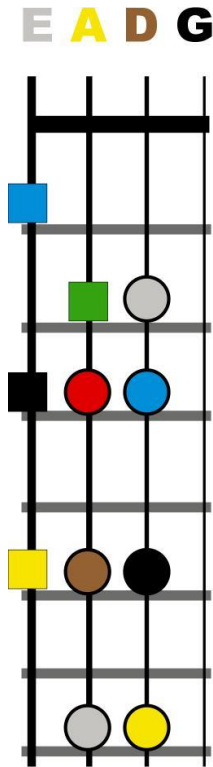
Ryhmän säännöt:

1. Saa perseillä, mutta perseilyn saa keskeyttää (pysytään asiassa)
2. Halutaan oppia soittamisen alkeita
3. Moka on lahja! Matala kynnys.
4. Luottamus ja kunnioitus
5. Avoin ilmapiiri. Annetaan kaikille mahdollisuus "yllättää"
6. Ollaan BÄNDI, ei ryhmä kuorolaisia

Huomasimme heti, että ryhmämme keskusteluilla oli tapana lähteä rönsyilemään muihin aiheisiin, mutta halusimme kuitenkin antaa mahdollisuuden puhua asiasta kuin asiasta. Siitä ensimmäinen sääntö. Saa olla oma itsensä ja antaa puheen tulvia, kunhan muistetaan, mikä on pajan tarkoitus. Kaikki halusivat oppia soittamisen alkeita, ja kaikki toivoivat siihen turvallista ilmapiiriä, jossa ei tarvitse pelätä kasvojensa menettämistä. Oli myös tärkeää, että tämä ryhmä olisi ainutlaatuinen. Se ei ollut vain pienryhmä kuorolaisia, vaan bändi, jossa roolit ja käyttäytymistavat eivät ole ennakoitavissa ja näin toivottiin, että jätetään taakse mahdolliset ennakkokäsitykset toisista ryhmän jäsenistä. Olin suunnitellut toiselle toimintakerralle bändin nimen luomista, mutta yksi jäsen sääntöjä pohtiessa kysyi nimestä. Hänellä oli siihen idea, jos vaan sovitaan ohjaajan olevan myös yksi bändin jäsenistä. Ryhmä oli yhtä mieltä, joten minut otettiin bändin jäseneksi. Bändi sai nimen JAMMAA. Nimessä oli jokaisen ryhmän jäsenen nimen alkukirjain.

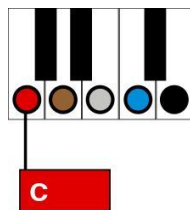
Sitten oli aika tutustua yhdessä kuvionuotteihin. Kerroin lyhyesti nuottijärjestelmän perusteet, jonka jälkeen leikkasimme ja teippasimme nuottimerkkejä soittimiin esimerkkinä kuviot 2 ja 8. Kuviossa 8 näkyy, kuinka kuvionuotit laitetaan bassoon. Samalla tavalla kuvionuotit voidaan kiinnittää kitaraan ja ukuleleen, kunhan ottaa huomioon kielet. Bassossa kielet ovat

matalimmasta korkeimpaan E, A, D, G ja kitarassa E, A, D, G, H, E. Ukuleleissa kielet eivät mene järjestyksessä matalimmasta korkeimpaan. Käyttämässämme ukuleleissa kielet oli viritytty G, C, E ja A.

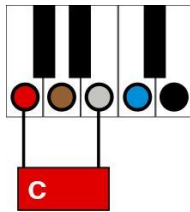

Kuvio 8: Kuvionuotit bassossa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

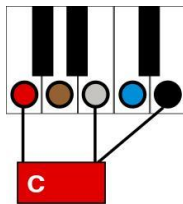
Pienen tauon jälkeen lauloimme yhdessä taputtaen ”Kanoottilaulun”, jonka jälkeen opetin Am-soinnun. Kosketinsoittajilla oli kuvionuottikirjasta kuva soinnusta. Kitaristille ja ukulelen soittajille piirsin sointuotteet fläppitaulun paperille, jonka siirsin lattialle, jolloin soittaja pystyi katsomaan niin soitintaan kuin sointulappua. Näytin myös, miten sointua voi koskettimilla soittaa vain yhdellä (Kuvio 9) tai kahdella koskettimella (Kuvio 10) ja miten kitaralla ja ukulelella voi soittaa yhdellä kielellä. Sitten soitimme kanoottilaulun ja osa pystyi myös laulamaan mukana.

Kuvio 9: Soinnun soittaminen yhdellä koskettimella (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

Kuvio 10: Soinnun soittaminen kahdella koskettimella (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

Kuvio 11: Koko soinnun soittaminen (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998)

Lopuksi kerroin, mitä sointuja soitamme seuraavalla kerralla. Sitten kaikki täyttivät palautelomakkeen, jonka jälkeen keskustelimme siitä, miltä ensimmäinen kerta vaikutti ja miltä tuntui. Osa oli innoissaan tulevista kerroista ja siitä, kuinka helposti saatiin ensimmäinen kappale soitettua. Yksi pohti, että oli vähän liiankin helppoa, mutta samalla on kuitenkin aivan pihalla kaikesta ja tietää, että opeteltavaa on paljon. Seuraavaksi osallistujien palautteita ensimmäiseltä kerralta.

”Kiitos hauska ja opettavaisesta tunnista.”

”Kiitos, aivan mahtavaa! Sun innostus tarttuu”

7.2 Kuohuntavaihe - toinen ja kolmas toimintakerta

Kun ryhmän jäsenet eivät enää jännitä ryhmässä oloa, he alkavat etsimään itselleen erilaisia rooleja ryhmän sisästä. Tässä vaiheessa jäsenet alkavat pohtia, onko ryhmä heille merkityksellinen. Jäsenet voivat kyseenalaistaa ryhmän olemassaoloa ja etenkin ohjaajaa. Ohjaajan ei kuulu ottaa sitä henkilökohtaisesti, vaan ymmärtää, että se on ryhmän kehitysvaiheeseen kuuluvaa käytöstä. Ryhmän tavoitetasolla ei olla vielä varmoja, tuleeko ryhmä onnistumaan tehtävässään, joten ohjaajan on erittäin tärkeä tukea ja kannustaa ja luoda useita tilanteita, jossa ryhmän jäsenet voivat kokea onnistumisia, jos ei ryhmänä, niin yksilöinä. (Lindsay & Orton 2015, 83.)

Toinen kerta alkoi taas niin, että istuimme ringissä. Ryhmän säännöt olivat näkyvillä fläppitaululla. Taputimme samassa sykkeessä ”Hei etunimi” kaikkien nimet. Sitten kerrottiin

vuorotellen kuulumiset. Seisten taputettiin 1/2- tahtia, jonka jälkeen sanottiin tahdissa mitä olemme viimeksi juoneet esimerkkinä ”Minä join kahvia”. Jokainen sai ehdottaa myös eri ta-
poja lyödä tahtia: taputus, tömistely, napsutus käsi olalle ja niin edelleen. Vaihdoin tahti-
lajia 6/4:aan. Kirjoitin Riihikirkkohymnin (säv. Simojoki, san. Kaskinen) sanat fläppitalulle ja
lauoimme kappaleen lyöden samalla tahtia. Sitten kerroin lyhyesti ukulelesta soittimena ja
kävimme läpi niin ukulelen kuin kitaran eri osien nimet.

”Käsileikitkin tuntu aluks hassulta ja piirileikiltä, mut toisaalta se olikin hyvä.
Siinä tuli se rytmi. Eka tuntu hassulta mut sit olikin hyvä, koska yllättävän vai-
keeta (samassa sykkeessä pysyminen) voi olla eikä oookkaan niin helppoa.”

Tauon jälkeen opetin sen jälkeen A- ja Dm-soinnut samalla tavalla kuin ensimmäisellä toimin-
takerralla Am-soinnun. Samalla, kun valmistelin uutta kappaletta varten, saivat ryhmäläiset
kokeilla sointuja ja niiden vaihtoja omaan tahtiin. Sitten laitoimme soittimet hetkeksi pois ja
löimme 3/4- tahtia ja hyräilimme ”Lapinäidin kehtolaulua”. Olin laittanut laulun soinnut fläp-
pitalulle tekemilläni kuvionuottimagneeteilla. Ohjasin ryhmää hitaasti soittamaan tarvitta-
van soinnun. Näytin sointumerkkiä taululta ja sanoin ennakkoon, ennen kuin sointu vaihtui.
Näin soittajan oli mahdollista keskittyä enemmän katsomaan käsiään ja soitintaan. Soinnun
vaihtaminen oli monelle vaikeaa, mutta usean harjoituksen jälkeen kappale alkoi kuulosta-
maan hyvältä ja pystyin ohjaamaan niin, että osoitin missä soinnussa mennään, mutta lauloin
itse kappaletta. Vaikeina hetkinä muistutin siitä, että moka on lahja, ja että taidon oppimi-
nen vaatii paljon harjoittelua. Siltä kuvionuotit eivät pelasta. Muistutin myös siitä, että osan
soinnuista voi soittaa yhdellä koskettimella tai kielellä tai soittaja voi keskittyä soittamaan,
vaikka joka toisen soinnun, jolloin on kauemmin aikaa vaihtaa. Sanoin myös, että on hyvä pi-
tää soittamisesta taukoja ja vaikka laulaa välillä tai soittaa rytmisoittimia. Toimintakerran lo-
puksi käytiin taas tunnelmia läpi ja kerroin mitä seuraavalla tunnilla olisi luvassa.

”Tuntuu että ukulelen soittaminen onnistuu jo, kitaralla sointujen vaihto ei
vielä onnistu. Kivoja tuttuja biisejä oot valinnut, varsinkin Lion sleepsä odotan
innolla.”

”Kuviosoinnuista on helppo hahmottaa miten ne menee, kunhan vaan saa sor-
met taipumaan halutusti.”

”Samaan aikaan on tunne, etten osaa ja kuitenkin onnistun. Kahden soinnun
soittaminen oli yllättävän hankalaa. Laulaminen ja soittaminen ei onnistunut
saamaan aikaan. Innostuin etenkin siitä, että soinnut olivatkin varsin loogisia ja
ymmärsin sointumerkit, kun ne oli värikoodattu. Olen aina pitänyt sointuja
mahdottomana oppia ilman vuosien musiikkiopintoja. Tänäpäin alkoi jännittä-
mään että pitääkö muutaman viikon kuluttua kyetä esiintymään tämän autta-
van soittotaidon ja olemattoman rytmittäjän kanssa. Idea musiikkivideosta tun-
tuu paljon turvallisemmalta kuin live-esiintyminen. Kaiken kaikkiaan jäi hyvä
fiilis.”

Kolmas toimintakerta oli hyvin erilainen aikaisempiin verrattuna. Paikalle pääsi lisäksi vain
kaksi ryhmän jäsentä. Ohjasin lyhyen alkulämmittelyn ja vaihdettiin samalla kuulumisia. Ker-
rattiin myös, mitä olimme siihen mennessä oppineet. Harjoittelimme ”Lions Sleeps Tonight” -

kappaletta. Molemmat paikallaolijat soittivat niin ukulelea kuin koskettimia. Käytimme nuotia sekä sointumerkkejä hyödyksi. Kirjoitin laulun sanat myös fläppitaululle. Trionakin saimme kappaleen kuulostamaan kivalta ja siitä jäi hyvä tunne. Tauon jälkeen harjoittelimme myös melodian soittoa kuvionuoteista. Edellisellä kerralla toinen ryhmän jäsen oli onnistunut soittamaan ”Tuiki, tuiki tähtösen” melodian suoraan kuvionuotista. Nyt annoin heille soitettavaksi Kuvionuotti 3 -kirjasta kappaleet ”Oodi ilolle” (säv. Ludwig van Beethoven) ja ”Te deum” (säv. Marc-Antoine Charpentier). Tein niin, että peitin kappaleen nimen ja odotin kunnes soittaja tajusi, mitä kappaletta soittaa. Se oli hauska hetki ja molemmat ryhmän jäsenet onnistuivat hyvin melodian soitossa.

Olin alun perin suunnitellut toimintakerran hyvin erilaiseksi kuin mitä siitä tuli. Sain tietää vasta kokoonpanosta vasta kyseisen päivän aamuna. Ensin minua harmitti paljon, mutta siitä ymmärsin, kuinka merkityksellistä toiminta minulle itselle oli. Harmittelun jälkeen oli kuitenkin mukava huomata, kuinka lyhyessä ajassa sain suunniteltua erilaisen toimintakerran. Melodian soittaminen oli pientä ekstraa, joka ei alun perin ollut bändipajan tavoitteissa. Pääsimme uudella tavalla syventymään kuvionuottien maailmaan, ja paikallaolijat kokivat taas onnistumisia. Meillä oli hauska ja kokeileva tunnelma, ja palautteen mukaan annoin jäsenille sopivasti haastetta.

7.3 Normien muodostusvaihe - neljäs ja viides toimintakerta

Normien muodostumisvaiheessa ryhmän jäsenet alkavat sisäistämään, mikä ryhmän tarkoitus on ja ymmärtämään mitä vaaditaan, että päästään ryhmän tavoitteeseen (Lindsay & Orton 2015, 83). Tässä vaiheessa ryhmän avoimuus ja jäsenten yhteistyö yleensä lisääntyvät. Tunne ryhmään kuulumisesta myös kasvaa. (Kehitysvaiheet 2002.)

Neljännestä kerrasta eteenpäin toiminta alkoi olla tekijöidensä näköistä. Toimintakertojen aluksi vaihdeltiin kuulumisia ja lämmiteltiin hieman ennen soittamaan ryhtymistä. Käytiin yhdessä läpi tarvittavat soinnut, harjoittelimme niitä ja sitten valmistauduimme kappaleiden soittamiseen. Neljännellä kerralla roolini oli vielä suurelta osin ohjata fläppitaululta kappaleiden etenemistä. Ryhmän jäsenet kuitenkin innostuivat siitä, että toin tälle kerralle mukaan sähköbasson, joten minä ja yksi ryhmän jäsenistä soitimme sitä välillä. Ilmapiiri ei pajan ensimmäiselläkään kerralla ollut mitenkään sulkeutunut, mutta nyt ilmapiiri oli hyvin avoin sen suhteen, että jäsenet uskalsivat sanoittaa ääneen niin onnistumisen tunteita kuin turhautumista ja ärsyyntymistä. Osallistujat oppivat eri tahdissa ja sillä oli havaintojeni ja palautekyselyn perusteella vaikutusta siihen, miten osallistujat kokivat ryhmään kuulumisen tunnetta ja vertaisuutta. Kun soittotaito kasvoi, myös ryhmään kuulumisen tunne kasvoi.

Kun soitetaan yhdessä, jokaiselle osallistujalle muodostuu vastuu yhteisen tavoitteen saavuttamisesta. Ryhmän jäsenten välille muodostuu positiivinen riippuvuus, kun he tarvitsevat toisiaan onnistuakseen soittamaan kappaleita yhdessä. (Haapaniemi & Raina 2014, 129.)

Viidennellä kerralla jokainen mukana ollut koki osaavansa jo jotain ja pysyvän mukana, vaikkei aina oikea sointu tulisikaan soittimesta. Osa lauloi samalla, kun soitti ja osa myös heilui ja jammaili soitettujen kappaleiden tahdissa. Sovitimme taas yhdessä kappaleita ja sovimme niihin sooloja.

”Soittaminen oli kivaa, nyt soittamisessa oli enemmän rytmiä ja biisit kivoja. Vaikka väsyttää niin jäi hyvä fiilis.”

7.4 Tehtävän suorittamisvaihe - kuudes ja seitsemäs toimintakerta

Tehtävän suorittamisvaiheessa ryhmän tavoite on monelta osin saavutettu ja ryhmän energia käytetään työskentelyyn. Ryhmän jäsenet osallistuvat ja antavat oman osansa toimintaan. Jäsenten erilaisuus koetaan ryhmässä positiiviseksi asiaksi. Ohjaajan rooli on hyvin vähäinen ja ryhmä kykenee toimimaan myös ilman. (Kehitysvaiheet 2002; Lindsay & Orton 2015, 84.)

Niin kuin tälle ryhmän kehitysvaiheelle on ominaista, keskityimme näillä toimintakerroilla soittamiseen ja olemaan bändi. Soitettavia kappaleita oli useita ja ryhmälle alkoi muodostumaan suosikkeja. Soittaminen oli sillä tasolla, että jäsenet pystyivät soittamisen ohella laulamaan stemmoja. Kuudes toimintakerta oli yhdelle jäsenelle hyvin vaikea, eikä soitto tahtonut onnistua. Olimme kuitenkin alusta asti keskustelleet, että sellaisia kertoja voi tulla vastaan. Jäsen luotti siihen, että tilanne on vain väliaikainen ja seitsemännellä kerralla soitto onnistui taas.

”Tämä kerta tuntui tervalta, kun yksikään sointu ei tuntunut menevän kohdalleen. Seuraavalla kerralla toivottavasti paremmin.”

”Viime kerran takkuilun jälkeen tuntuu että tämä kerta sujui kuin vettä vaan”

Seitsemännellä kerralla sovimme, että tallennamme puhelimella videon kaikille muistoksi bändipajasta. Ryhmä innostui myös tekemään yhteen kappaleeseen uudet humoristiset sanat. Toiminnan loppumetreillä bändipajaa kuvasi hyvin tekemisen meininki ja heittäytymään uskaltaminen.

”Yhtään ei huvittanut lähteä, mutta ai että oli kivaa! Ryhmässä on kiva häröillä ja vaikka tuntuu että ei osaa niin se ei kuitenkaan haittaa. Oma saamattomuus kotona harjoitteluun vähän harmittaa. Onneksi kuvionuotteihin pääsee nopeasti uudelleen kiinni.”

7.5 Toiminnan päättyminen - kahdeksas toimintakerta

Ryhmän toiminnan päättymiseen voi liittyä paljon erilaisia tunteita. Osa voi kokea, ettei pysty enää jatkamaan samanlaista toimintaa ilman ryhmässä saatua tukea. Monella ryhmään liittyvä

itsensä kehittäminen voi loppua, kun ryhmän toiminta loppuu. Toiminnan päättymiseen voi kuulua erilaisia rituaaleja, kuten loppukahvit, palkintojen jako tai puheen pitäminen. Ohjaajan rooli korostuu tässä viimeisessä vaiheessa. Hänen on annettava ja tarjottava ryhmän jäsenille tilaa ilmaista tunteensa, ja alkaa käsittelemään niitä. (Lindsay & Orton 2015, 84; Pöyhönen 2017.)

Kokoonnuimme vielä kerran yhteen kuvaamaan soittoamme. Harjoittelimme kuvattavat kappaleet ja sitten tietysti kuvasimme ne. Yksi jäsen ei päässyt mukaan viimeiselle kerralle, joten kuvasimme hänelle oman videon. Se kertoi paljon ryhmän yhteisöllisyydestä. Vaikka onnistuimme soittamaan ilman häntä, hänen poissaolonsa huomattiin ja hänet haluttiin ottaa osalliseksi viimeiseen tapaamiseen. Lopuksi vielä jaoimme ajatuksiamme bändipajasta ja kiitin kaikkia osallistumisesta. Ilman heitä ei olisi ollut opinnäytetyötäkään.

7.6 Soitettavat kappaleet

Kappaleiden valintaan oli monta tekijää. Ensinnäkin pajan ensimmäisille kerroille valitsin kappaleita, joissa on vähän sointuja. Sitten valitsin kappaleita, joissa on keskenään samoja sointuja. Kun soittaminen alkaisi sujumaan, pystyisi mukaan ottaa uusia sointuja. Ensimmäisessä yhdessä soitetussa kappaleessa oli yksi, viimeisissä viisi eri sointua. Halusin myös valita kappaleita, jotka olisivat mahdollisimman monelle tuttuja. Pajan aikana korostin myös sitä, että voi toivoa kappaleita ja tuoda uusia mukanaan. Valitsin kappaleita, joissa oli erilaisia tahtilajeja ja rytmejä. Otin ohjelmistoon sekä suomen että englanninkielisiä kappaleita.

Kahdeksan toimintakerran aikana ehdimme soittaa 10 kappaletta. Ensimmäisellä kerralla lupasin, että sillä kerralla onnistuisimme soittamaan yhdessä kokonaisen kappaleen. Valitsin ensimmäiseksi kappaleeksi Kanoottilaulun (Trad. suom. S. Puhtila). Kanoottilaulussa on vain yksi sointu, joten siitä oli erittäin helppo lähteä liikkeelle. Kappale löytyy Kaikkosen ja Uusitalon (2002, 37) Kuvionuotit 2 -nuottikirjasta. Kaikki jäsenet oppivat soittamaan Am -soinnun omilla soittimillaan. Koska Kanoottilaulussa ei ollut yhtä sointua enempää, ei sointua tarvinnut vaihtaa, jolloin saman soinnun pystyi pitämään koko ajan oikeassa otteessa. Kappale onnistuttiin soittamaan, ja osa ryhmästä myös lauloi mukana. Toimintakerran lopuksi yksi ryhmän jäsen huomautti, että oli jopa liian helppoa.

Toisella toimintakerralla bändi sai uuden kappaleen soitettavaksi. Lapinäidin kehtolaulun (säv. & san. Kalervo Hämäläinen) kuvionuotti löytyy Kaikkosen ja Uusitalon teoksesta "Kuvionuotit: nuottikirjoitusmenetelmä kaikille, joille perinteisen abstraktin nuottikuvan omaksuminen on vaikeaa tai mahdotonta". Kappaleessa on kaksi sointua ja siinä on eri tahtilaji kuin kanoottilaulussa. Soittaminen ja laulaminen samaan aikaan ei ollutkaan enää niin helppoa, kun piti pystyä vaihtamaan sointuja. Tässä vaiheessa hyödynsin kuvionuottimagneetteja merkkamalla fläppitaululle sointukulun. Pystyin näyttämään soittajille taululta, missä mennään. Taululla informaatiota oli vähemmän kuin nuotissa, joten soittaminen oli monelle helpompaa

sitä kautta. Ohjaajaa ja taulua seuraamalla soittajat pysyivät samassa tahdissa ja kappale paremmin kasassa.

Kolmannella toimintakerralla kappaleita tuli kaksi lisää, ja niitä harjoiteltiin paljon myös neljännellä toimintakerralla, jolloin oli isompi porukka paikalla. ”When the Saints Go Marching In” (Trad.) (Kuvio 7) ja ”Wimmoweh” eli ”Lion Sleeps Tonight” (säv. & san. Linda-Campbell-Peretti-Creatori-Weiss-Stanton). When the Saints Go Marching in löytyy ensimmäisestä kuvionuottikirjasta ja Wimmoweh Kuvionuotit 3:sta. Kuvionuotissa oli molempiin kappaleisiin vain yksi säkeistö, joten kirjoitimme nuotteihin ja fläppitaulupaperille loput säkeistöt. Molemmat kappaleet olivat kaikille ryhmän jäsenille ennestään tutut, mikä helpotti soittamista. Kuvionuotit 3:sta tuli myös neljännelle toimintakerralle kappale ”My Heart Will Go On” (säv. James Horner & san. Will Jennings). Pohdimme kappaleen sovitusta, sillä kuvionuotissa ei ollut kappaletta kokonaisuudessaan, ja se hämmensi ryhmää.

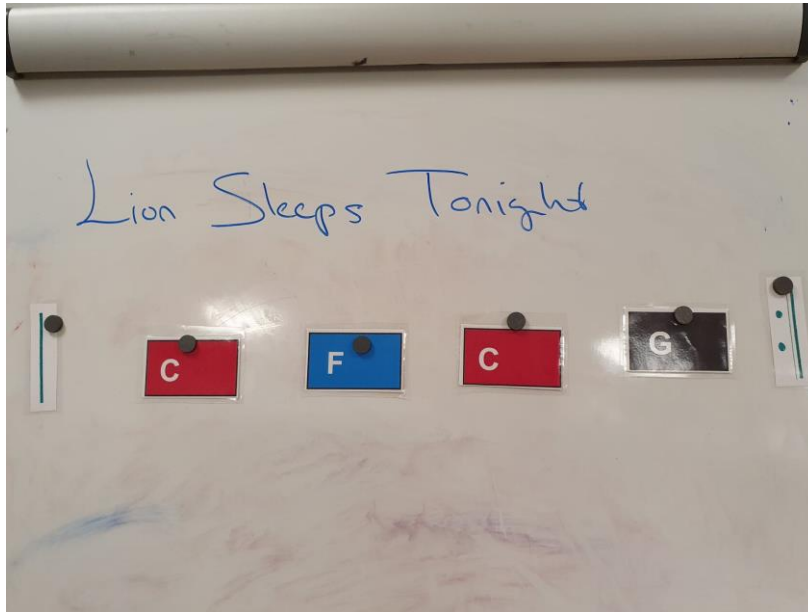
Viidennellä kerralla mukaan tuli kappaleet Keinu kanssani (säv. Pablo Beltran Ruiz suom. san. Ulla Sand) ja Emma (Trad. suom. san. V. Siikaniemi), joita soitettiin paljon myös kuudennella toimintakerralla. Näitä kappaleita soitettiin niin, että kaikilla oli omat nuotit. Minun roolini oli soittaa ja laulaa mukana. Ryhmä pystyi soittamaan ilman, että olisin ohjannut fläppitaululta tai huudellut tulevia sointuja. Kappaleissa oli selkeää yhdessä sovittamista. Bändi soi ja mukana oli myös jammailua ja musiikin tunnelmaan heittäytymistä. Kuudennella kerralla yksi ryhmän jäsen toi mukanaan kappaleen, jonka soinnut laitoimme yhdessä fläppitaululle ja, jonka opettelimme kyseisen jäsenen toimesta. Kappale oli Juice Leskisen säveltämä ja sanoittama ”Marilyn”. Kappaleesta ei ollut valmista kuvionuottia.

Seitsemännellä kerralla soitimme aikaisempia kappaleita ja kokeilimme soittaa kappaleen ”Stand by me” (säv. & san. Ben E. King, Jerry Leiber, Mike Stoller) perinteisistä nuoteista. Ilman kuvionuottijärjestelmää ja värikkäitä sointumerkkejä soittaminen oli selkeästi hitaampaa, eikä kappale tahtonut pysyä kasassa. Siinä hetkessä viimeistään kuvionuottien helppous tuli todistettua. Ohjeistin kuitenkin, että jos haluaa säestää perinteisistä nuoteista, voi sointuja esimerkiksi värittää puuväreillä. Tämä oli toiseksi viimeinen toimintakerta ja suunnitelimme soittamisen kuvaamista. Ryhmässä oli hyvä henki ja innostuimme esimerkiksi tekemään ”Lion sleeps tonight” -kappaleeseen hullunkuriset sanat.

8 Arviointiprosessi

Aineistoa opinnäytetyöhön sain esimerkiksi osallistuvan havainnoinnin, toimintapäiväkirjan, valokuvien, palautekyselyjen ja loppuhaastattelujen kautta. Aineisto oli monipuolista ja toi esiin erilaisia näkökulmia. Koko opinnäytetyöprosessin aikana minulla oli käytössä vihko, johon tein muistiinpanoja ja havaintoja. Oli hyvä saada ajatukset ja huomiot heti ylös, etteivät

ne unohtuneet. Toimintakerroilla otin myös valokuvia etenkin magneettisoinnuin tehdyistä kappaleiden kuluista. Niistä jäi muistiin, mitä soitimme ja myös ryhmän jäsenille kuvat, joista he pystyivät halutessaan soittamaan toimintakertojen ulkopuolella.

Kuvio 12: Sointukulku kuvionuottimagneettien avulla (Salo 2021)

Oli hyvä, että käytin opinnäytetyössä useita aineistonkeruumenetelmiä. Kaikkien käyttämäni menetelmien avulla sain hyvää informaatiota, mutta aineisto olisi jäänyt hyvin yksilölliseksi, jos olisin käyttänyt esimerkiksi vain loppuhaastattelua. Palautekyselyt perustuivat aina yhteen toimintakertaan ja loppuhaastattelussa osallistuja käsitteli bändipajaa kokonaisuutena. Minun havainnointini keskittyi tapahtumiin, yleiseen tunnelmaan, keskusteluihin ja myös omaan ohjaamiseen. Ryhmän jäsenten palautteet ja loppuhaastattelut tukivat myös omia muistiinpanojani.

8.1 Palautekysely jokaisen toimintakerran päätteeksi

Viimeistä toimintakertaa lukuun ottamatta, jokaisen toimintakerran päätteeksi ryhmän jäsenet täyttivät palautelomakkeen (Liite 1). Lomakkeessa oli väittämiä, joihin pystyi vastaamaan täysin samaa mieltä, jonkin verran samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jonkin verran eri mieltä ja täysin eri mieltä. Palautelomakkeen lopussa oli kohta, jossa pystyi antamaan sanallista palautetta, kehittämisehdotuksia, toiveita tai vaikka kertoa tarkemmin omista tunteuksista. Vaikka sanallinen palautteesta tuli esiin hyvin samoja asioita kuin toimintakertojen keskusteluista, oli mukava saada tekstiä, jota en ollut itse kirjoittanut kuulemani ja havaintojeni perusteella. Palautekyselyyn vastauksia tuli yhteensä 26 kappaletta. Poissaolijat eivät täyttäneet palautekyselyä, ja sen täyttö unohtui helposti, jos ryhmän jäsen joutui lähtemään pajalta ennen toimintakerran päättymistä.

Kyselyjen haittoina ovat niiden pinnallisuus, se ettei voi varmistua siitä kuinka tosissaan osallistujat antavat vastauksensa, väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida, on vaikea arvioida kuinka paljon osallistujat ovat perehtyneet kyseltävään asiaan, hyvän lomakkeen laatiminen vie aikaa ja vaatii tekijältään monenlaista tietoa ja taitoa, vastaamattomuus voi nousta suureksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195.) Ennen kuin bändipajan jäsenet allekirjoittivat tutkimusluvut, painotin sitä, että toiminta on opinnäytetyöni ja jokaisen toimintakerran päätteeksi täytetään palautelomakkeet. Oletan, että jäsenet vastasivat rehellisesti, sillä palautekyselyjen vastaukset usein kulkivat käsi kädessä minun havainnointini ja toimintakerroilla käytyjen keskustelujen kanssa. Ensimmäisillä toimintakerroilla selitin, mitä palautelomakkeen kysymyksillä tarkoitin, joten väitteet oli operationalisoitu.

En ole tehnyt kyselytutkimusta montaa kertaa, joten lomake ei ollut niin hyvä, että sen vastaukset olisivat yksinään toiminut opinnäytetyöni aineistona. Lomake oli myös vaikea suunnitella, koska tällaisessa toiminnallisessa opinnäytetyössä, jossa kokeillaan uudenlaista toimintaa, on vaikea kysyä mitään todella tarkkaa. Niinpä väitteet pohjautuivat paljon esimerkiksi luovan ryhmätoiminnan vaikutuksiin. Sain palautteista kuitenkin tärkeää tietoa. Lomakkeen väitteet olivat: Soittaminen on mukavaa, soittaminen on helpompaa kuin odotin, koen olevani osa tätä ryhmää, tämä ryhmä on minulle merkityksellinen, koin vertaisuutta ryhmässä, koin onnistumisen hetkiä, opin jotain uutta, ja onnistuin toimintakerran tavoitteessa.

8.2 Osallistuva havainnointi

Tärkeä aineistonkeruumenetelmäni oli havainnointi. Se on yksi vanhimmista tieteellisen tutkimuksen menetelmistä, ja sitä on käytetty perinteisesti antropologiassa ja sosiologiassa. Havainnoinnin kohteita ovat usein yksilöiden käyttäytyminen ja toiminta sekä toiminta ryhmässä. Havainnointi on aikaa vievää ja työlästä. (Kananen 2014, 65.)

Minun tekemäni havainnointi oli osallistuvaa, sillä olin koko prosessin ajan mukana toiminnassa ja minut otettiin ohjaajan roolista huolimatta bändin jäseneksi. Kirjoitin toimintakerroilla muistiinpanoja tapahtumista, tilanteista ja keskusteluista. Otin myös kuvia ja toimintakertojen jälkeen tein muistiinpanoja ja myös tiivistin päivän tapahtumia bändin yhteiselle viestintäkanavalle. Ilman muistiinpanoja, olisin todennäköisesti unohtanut monta seikkaa, etenkin koska osallistuin koko ajan toimintaan, enkä seurannut sitä sivusta. Havainnointi oli tiedonkeruumenetelmänä merkittävä, sillä en toiminnan alkaessa voinut ennakoida mitä tulee tapahtumaan, miten itse onnistun ohjauksessa ja miten ryhmä toimii ja opimme ja onnistumme soittamaan yhdessä. Havainnoinnin perusteella muokkasinkin alkuperäisiä suunnitelmia toiminnan edetessä esimerkiksi vähentämällä ryhmäyttämisharjoituksia ja teoriaosuuksia. Tämä ryhmä halusi mennä soittaminen edellä kohti tavoitetta. Loppuhaastattelussakin yksi ryhmän jäsen muisteli iloista tekemisen meininkiä. (Kananen 2014, 65-69.)

8.3 Loppuhaastattelut

Toiminnan päätyttyä, haastattelin vielä jokaisen osallistujan. Käytin haastattelumuotona teemahaastattelua, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Halusin saada selkeämmin mukaan jokaisen ryhmän jäsenen yksilöllisen äänen. Haastattelut pidettiin yksilöhaastatteluina etäyhteyksin. Kun haastateltava oli yksin, ryhmän hänelle suoma rooli ei vaikuttanut hänen vastauksiinsa. Tämän haastattelun etu omalta kannaltani oli se, ettei siinä johdeta eikä johdatella haastateltavaa. Pääsin selvittämään ryhmän jäsenen mielipiteitä, ajatuksia, tunteita ja käsityksiä sitä mukaa, kun ne tulivat aidosti vastaan keskustelun kuluessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 205-210.)

Tässä haastattelussa oli vain yksi kysymys ”Kerro kokemuksestasi bändipajassa”. Osa haastateltavista pysyi tarkasti asiassa, osalla keskustelu vei muihin aiheisiin. Silloin haastattelut kestivät pidempään, litteroitavaa tuli enemmän ja käytettävä aineisto piti erotella muusta keskustelusta. Toinen syy haastatteluihin oli se, että halusin myös saada tukea havainnoinnilleni. Haastattelut tukivat huomioitani, mutta antoivat myös uutta tietoa jäsenten yksilöllisistä havainnoista. Haastattelut toteutettiin noin kaksi viikkoa viimeisen toimintakerran jälkeen, jolloin jäsenillä oli ollut aikaa etäännyä toiminnasta ja tarkastella kokemuksiaan. Jäsenten omat kokemukset olivat tärkeä osa opinnäytetyöni aineistoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 205-210.)

9 Arviointiprosessin tulokset

Woodyn (2013, 95) mukaan ryhmässä soittaja pyrkii usein soittamaan paremmin kuin yksin kotona. Sillä hän tarkoittaa, että muiden läsnä ollessa, soittaja keskittyy enemmän ja näin soittosta tulee parempaa. On myös ihmisiä, jotka esimerkiksi aikaisempien arvostelujen takia pelkäävät soittaa muiden kuunnellessa. (Woody 2013, 95.) Monet bändipajan osallistujista myönsivät, että motivaatio ei välttämättä riitä kotona soittamiseen, mutta ryhmässä soittaminen on mukavaa. Tämän opinnäytetyön perusteella ryhmässä väärin soittamisen sietää paremmin kuin yksin.

”Jos sä soitat yksin, niin oot niin armoilla siitä mitä kuuluu. Yhdessä kyllä kuuli, jos ei soittanut samaan aikaan, mut jos veti väärän nuotin niin hähää.”

”Mä olin soittanut jo jonkin verran aikaisemmin ja osasin vähän teoriaa, mutta mulla ei kuitenkaan ollut motivaatiota harjoitella soittamista yksin kotona. Niin oli aivan mahtavaa päästä soittamaan porukassa. Ja nyt, ku on päässy alkuun, niin tulee treenattua kotonakin jonkun verran.”

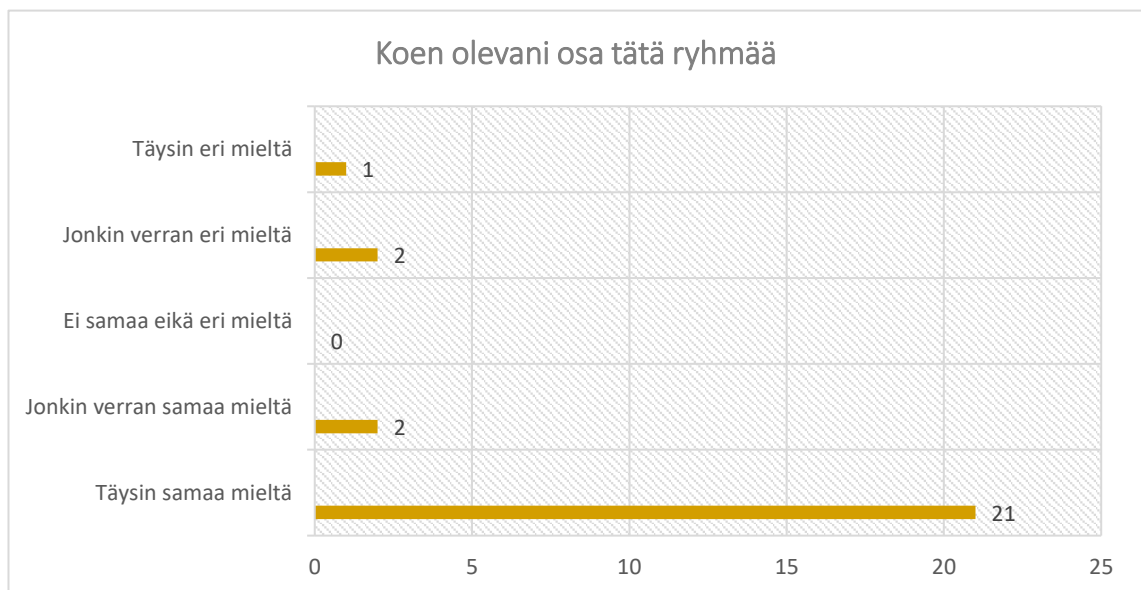
”Se, et mä huomaan, et se treenimotivaatio kotona oli paljon surkeempi, ku mitä alun alken mietin. Et aattelin et innostun tosta soittamisesta enemmänkin, mutta ei siinä sit käynytkään niin, mut kaiken kaikkiaan oli tosi kivaa.”

Kaksi osallistujista kertoi, että harjoittelivat soittoa bändipajan aikana myös kotona. Kolme osallistujaa kertoi, etteivät harjoitelleet kotona. Syyt olivat ajan ja motivaation puute. Neljä viidestä sanoi, että jatkaisi mielellään yhdessä soittamista. Moni koki, että bändipaja olisi voinut kestää kauemmin.

Vaikka ryhmän jäsenet tiesivät toisensa entuudestaan, minut yllätti ryhmän yhteisöllisyys, joka ilmeni heti ensimmäisellä toimintakerralla. Neljä viidestä osallistujasta koki joka kerta olevansa osa ryhmää (Kuvio 13). Varmasti yksi iso tekijä ryhmän yhteisöllisyydessä oli alkuvuoden koronarajoitukset. Yhdelläkään osallistujalla ei ollut rajoitusten takia joko ollenkaan muita harrastuksia tai sitten vapaa-ajan tekemistä ja sosiaalista kanssakäymistä oli reilusti normaalia vähemmän.

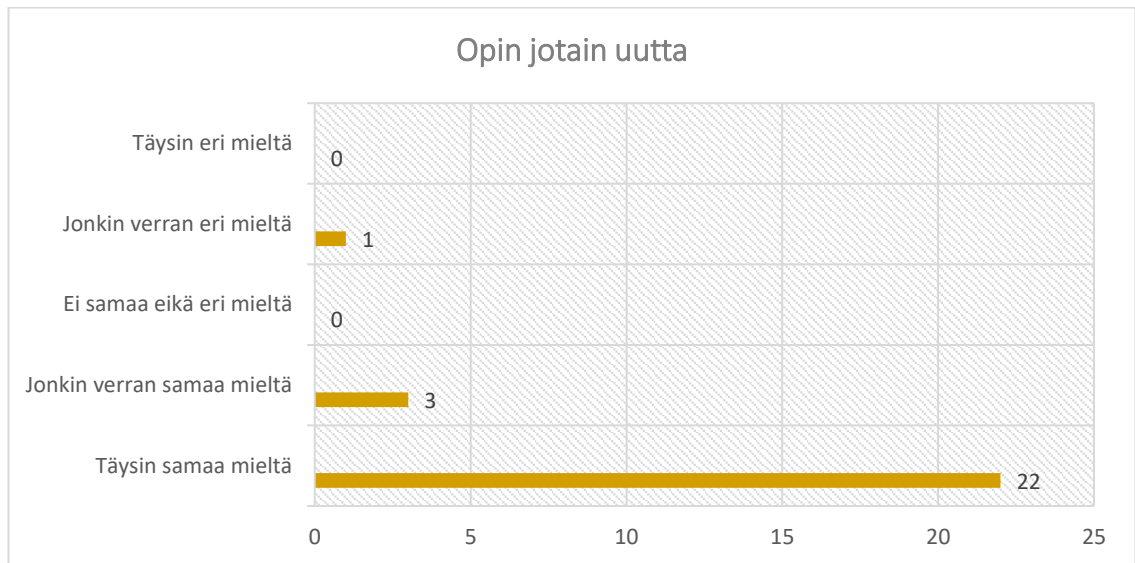
”Tapaa ihmisiä säännöllisesti nii se on ihanaa!”

”Oli henkireikä tähän -. Oli kiva päästä kokeilemaan soittamista, mutta oli henkireikä tähän aikaan.”

Kuvio 13: Koen olevani osa tätä ryhmää. Palautekyselyn vastaukset

Bändipajan tärkein tavoite osallistujille oli oppia soittamisen alkeita. Jokainen ryhmän jäsen onnistui tässä tavoitteessa ja yhtä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki oppivat uutta jokaisella toimintakerralla (Kuvio 14). Ilman kuvionuotteja etenkin kosketinsoitin olisi ollut vaikea instrumentti. Muille soittajille hyödyllisiä olivat etenkin kuvionuottimagneeteilla tehdyt sointukulut ja niistä ohjaaminen ja se, että kuvionuoteissa soinnut oli merkitty eri väreillä, jolloin informaatio soinnun vaihtumisesta oli helpommin ja nopeammin havaittavissa.

Kuvio 14: Opin jotain uutta. Palautekyselyn vastaukset

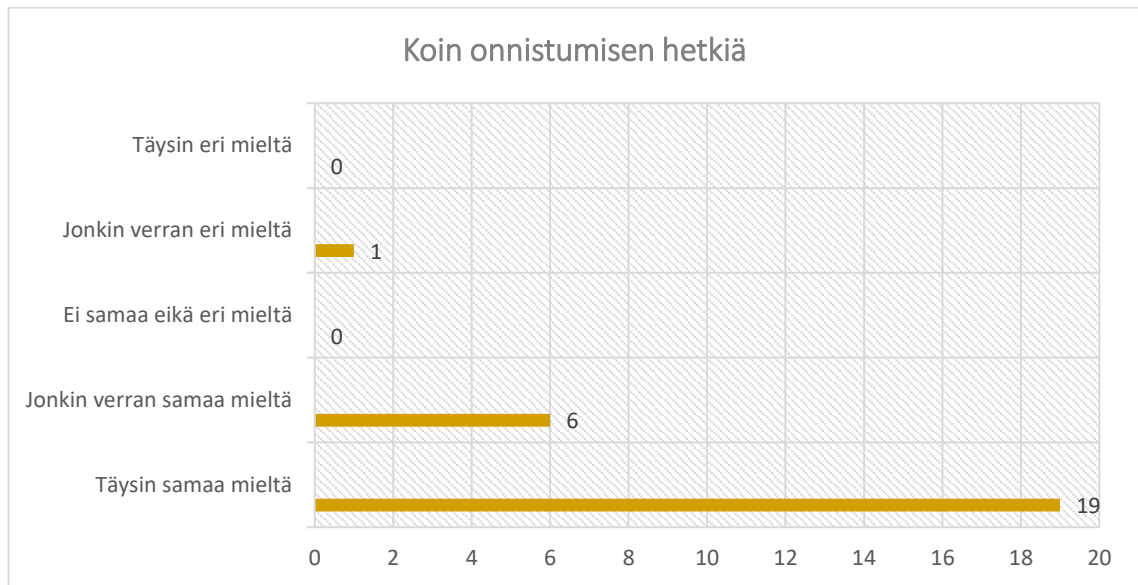
”Ei tarviikaa osata ihan mielettömästi kyetäkseen soittaa. Oli ehdottomasti se juttu, et kaikki oppi.”

”Ja sitten sitä bändipajan loppua kohden pystyi jo soittamaan ihan kunnolla useita biisejä ja säestämään ja laulamaan samalla.”

”Ja sitten mä huomasin noista kuvionuoteista, että vaikka jonkun verran luen ihan oikeitakin nuotteja, nii ne kuvionuotit on varsinkin koskettimissa paljon nopeempi hahmottaa ja mulla on ne täällä kotona teipattuna koskettimiin. Ukulelen kanssa huomasin, että kehitystä alko tapahtumaan näitten viikkojen aikana.”

Bändipaja tuotti jäsenilleen paljon onnistumisia (Kuvio 15). Yksi osallistuja kertoi haastattelussa, että hänen usko omiin musikaalisiin kykyihin oli alkanut hiipua, mutta tämä bändipaja lisäsi uskoa omiin kykyihin. Hän nautti yhdessä tekemisestä, uuden oppimisesta ja olisi toivonut bändipajan jatkuvan tulevaisuudessa. Kuten Huhtinen-Hildén ja Isola kertoivat luovan ryhmätoiminnan vaikutuksista, ne pätevät hyvin edellä mainitun osallistujan kohdalla. Hän pystyi etääntymään vaikeuksistaan ja bändipajan kautta hänen uskonsa omaan itseensä, kykyihin ja ympäristöön lisääntyivät. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1-3.)

Kuvio 15: Koin onnistumisen hetkiä. Palautekyselyn vastaukset

Kaikki ryhmän jäsenet pitivät toimintaa mielekkäänä ja kokemuksena hyvänä. Moni osallistuja oli miettinyt, voisiko koskaan oppia soittamaan. Bändipajaan osallistuminen antoi kysymyksen vastauksen. Kaikki jäsenet onnistuivat soittamaan useamman kappaleen, ja he alkoivat sisäistämään soittamisen alkeita. Yleinen havainto oli se, että hyvän motivaation ja runsaan harjoittelun kanssa jokainen osallistuja voisi oppia soittamaan kohtuullisen hyvin. Bändipajan kannustava ilmapiiri lisäsi motivaatiota etenkin toimintakerroilla.

Sain runsaasti ohjaajakokemusta. Oli upea kokemus, suunnitella ja toteuttaa bändipaja niin, että olin siitä yksin vastuussa. Jännitin etukäteen sitä, miten onnistun toimimaan ohjaajana ryhmässä, jossa osallistujat ovat minun vertaisiani ja minua vanhempia. Ilokseni sain todeta, ettei minulla ollut ongelmia sen kanssa, vaan ohjaaminen onnistui hyvin. Jouduin useaan kertaan irtautumaan suunnitellusta toiminnasta, mutta se ei vaikuttanut negatiivisesti toimintaan, ja olin myös varautunut siihen ennalta. Ajan kuluessa toiminta muuttui ryhmänsä näköiseksi. Kaikki jäsenet oppivat soittamisen alkeita, jokaiselle muodostui paikka ja rooli ryhmässä. Jokainen oppi soittamaan haluamaansa soitinta ja ryhmä soitti onnistuneesti yhdessä.

Ohjaajana saatoin ryhmän alkuun, olin ensimmäisillä toimintakerroilla korvaamaton, mutta annoin ryhmälle mahdollisuuden kehittyä itseään kannattelevaksi kokonaisuudeksi. Viimeisillä toimintakerroilla ohjaus oli erilaista. Yhdessä soittamisessa toimin enemmän basistina kuin sointujen näyttäjänä. Bändin jäsenet olivat oppineet seuraamaan itse nuotteja. Toki välillä autoin ennakoimaan tulevaa, mutta riitti, että toimin sanoilla ja elein. Viimeisellä tapaamisella rooliini kuului mahdollistaa keskustelua, jossa voi käsitellä toiminnan loppumiseen liittyviä ajatuksia ja tunteita. Koko bändipajan ajan pyrin kannustamaan ja kehuamaan pienistäkin

onnistumisista. Sain ohjauksestani hyvää palautetta, jonka voimin on mukava jatkaa kohti uusia haasteita.

”Sä oot sellanen miellyttävä ja rauhallinen luonne niinkuin opettajana ja sä otit sen niinku haltuun, mut sit sä et kuitenkaa päsmäroiny. Sä osasit olla silleen niinku asiallisesti, mut kuitenkin niinku asiallinen, mutta riittävän rento. Ja sit palautit välillä hommaa ruotuun, ku sitä piti palauttaa.”

”Jaa sitten mä tykkäsin sun ohjaustavasta. Siitä, että sä ensin neuvoit ne soinnut ja sitten soitit ite meidän kanssa, etkä vaan kattonu ja kuunnellu vieressä. Kiitos, ku pidit meille bändipajan. Mä toivon, että päästään vielä soittamaan yhdessä.”

10 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoitus oli suunnitella, toteuttaa ja ohjata viidelle aikuiselle bändipajaa, jossa soitinopetuksessa hyödynnetään kuvionuotteja. Minulla oli tavoitteena saada lisää ohjaajakokemusta ja ohjaamani toiminnan kautta tarjota ryhmän jäsenille yhteisöllisyyden kokemuksia. Yksi tavoite oli myös osallistujien voimaantuminen uuden oppimisen ja omien mahdollisuuksien tunnistamisen muodossa. Tutkin myös soveltuuko vastaavanlainen musiikillinen ryhmätoiminta sosiaalialalle. Opinnäytetyöprosessiin kuului toiminnan suunnittelu, yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kanssa, toiminnan toteuttaminen ja ohjaaminen sekä toiminnan tavoitteiden arviointi tutkimuksellisesti palautekyselyjen, osallistuvan havainnoinnin ja loppuhaastattelujen avulla.

Onnistuin luomaan bändipajan suunnitteluvaiheesta aina toiminnan päättymiseen. Toiminta ja oppiminen etenivät sopivassa tahdissa testiryhmälle. Ryhmä aloitti soittamiensa kanssa täysin nollasta ja onnistuimme soittamaan yhdessä useita kappaleita. Kaikki osallistujat oppivat soittamisen alkeita ja osa toivoi, että yhdessä soittaminen olisi jatkunut pidempään. Kuvionuotit ja yhdessä soittaminen helpottivat oppimista, ja onnistumisen kokemuksia syntyi heti ensimmäisellä toimintakerralla.

Opinnäytetyölle ei ollut helppoa suunnitella sopivaa teoriapohjaa. Kyseessä oli kokeilu bändipajasta, luovan ryhmätoiminnan ohjaamisesta. Teoria pohjautui luovaan ryhmätoimintaan, ja koska kyseessä oli musiikillinen toiminta ja yhdessä soittaminen, otin mukaan musiikin vaikutuksia. Tärkeää oli myös tutkia, mitä tällainen toiminta vaatii sen ohjaajalta. Hyödynsin aikaisemmin oppimaani ja tutkin hyvän ryhmähengen luomista ja toimivaa pienryhmätyöskentelyä.

Testiryhmän jäsenet kokivat bändipajan aikana yhteisöllisyyttä. He oppivat uutta niin soittamisesta kuin itsestään. Heille yhdessä soittaminen oli mielekästä tekemistä, vaikka he eivät välttämättä yksin jatkossa soittaisikaan. He kokivat bändipajan aikana paljon onnistumisia ja

monet saivat uusia voimavaroja elämäänsä ja heidän uskonsa omiin kykyihin parani. Kaikki pitivät kokemustaan hyvänä ja osallistuisivat vastaavaan toimintaan jatkossakin.

Koen seurakunnan antaneen minulle paljon elämäni aikana. Nyt sain antaa vähän takaisin luomalla testiversion bänditoiminnasta, jota olisi tulevaisuudessakin mahdollista järjestää seurakunnan toimesta. Toiminta vaatii resursseja, joita seurakunnalla oli. Toimintakerrat on hyvä suunnitella etukäteen, mutta suunnitelmista pitää pystyä joustamaan ja ohjaajan on hyvä olla valmis muokkaamaan toimintaa osallistujien toivomaan ja ryhmän kehityksen mahdollistamaan suuntaan. Toiminta olisi hyvä lisä seurakunnan musiikkitoimintaan esimerkiksi siksi, että se tuo mahdollisuuden osallistua musiikilliseen toimintaan laulamisen sijaan soittamalla.

Sosionomi voi käyttää bändipajaa sosiaalialan työssä toiminnallisena menetelmänä. Bändipaja on muokattavissa ja siitä voi käyttää osia tai sitä voi käyttää mallina vastaavan toiminnan luomiseen. Toiminnan ohjaaminen oli mahdollista ilman laajoja musiikinopintoja. Tällaista toimintaa voisi järjestää esimerkiksi osana työpajatoimintaa, erilaisia kuntouttavia ryhmiä tai vaikka harrastustoimintana. Toimintaa voi järjestää hyvin matalalla kynnyksellä, koska kuvionuottien avulla soittaminen on nopeampi oppia. Ainut mitä kuvionuoteista soittaminen vaatii, on heittäytyminen ja soittimeen tarttuminen (Merckiniemi 2012, 62).

Erittäin tärkeää toiminnan onnistumisen kannalta oli myös turvallisen ilmapiirin luominen. Sitä korostettiin muun muassa ryhmän yhteisillä säännöillä, kannustamisella ja muistuttamalla, että moka on lahja ja, että oppiminen ja kehittymien tapahtuu usein epäonnistumisten kautta. Minun ryhmäni jäsenet tiesivät toisensa etukäteen yhteisen harrastuksen kautta. Se lisäsi turvallisuuden tunnetta heti toiminnan alussa, sillä kaikilla oli etukäteen tieto siitä, ketä muita toimintaan osallistuu. Jos kyseessä olisi ollut toisilleen tuntematon ryhmä ihmisiä, olisi toiminnassa ollut paljon enemmän ryhmäyttävää ohjelmaa. En myöskään tämän toiminnan perusteella voi sanoa, kuinka turvalliseksi ilmapiiri muodostuisi, jos toiminnan osallistujat muuttuisivat joka kerta eli jos bändipajaa järjestettäisiin matalalla kynnyksellä kaikille avoimena tapahtumana.

Uskon, ettei täysin samanlaista toimintaa samanlaisilla tuloksilla voi järjestää. Toimintaan vaikuttaa myös osallistujien persoonat ja temperamenttipiirteet (Haapaniemi & Raina 2014, 131-132). Kuten Merckiniemi (2012, 63) toteaa, etukäteen ei voi tietää mitä bändiprosessi pitää sisällään ja tuo tullessaan. Jokainen kerta on myös ohjaajalle uusi oppimisen mahdollisuus (Merckiniemi 2012, 63). Musiikillisen toiminnan ohjaaminen vaatii ohjaajalta ryhmätoiminnan ymmärtämistä (Huhtinen-Hildén 2019, 50) ja opinnäytetyöni myötä odotan pääseväni ohjaajaan luovaa ryhmätoimintaa, kuten bänditoimintaa myös tulevissa töissäni.

Yhdessä soittamisella on paljon positiivisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin. Kuvionuotit ja osallistuminen omien kykyjen ja halujen mukaan tuovat musiikin ja yhdessä soittamisen ilon mahdolliseksi laajemmalle kohderyhmälle. (Merckiniemi 2012, 36-41.) Tällä opinnäytetyöllä

olen ollut mukana mahdollistamassa musiikillista toimintaa ihmisille, jotka eivät olleet varmoja, voisivatko he oppia soittamaan. Kaikki ryhmän jäsenet eivät välttämättä jatka soittamista yksin, mutta he oppivat uutta omista mahdollisuuksistaan kehittyä.

”Mmm välil oli vähän tiukkaa, et joka sunnuntai lähet iltapäivällä bändipajaan, mut et joka kerta, ku tulin nii oli se sen arvosta. Et se tuntu kivalta ja hyvältä olla siellä. Ja tuntu, et vaikka olis ollu sellanen fiilis, et on paljon muutaki tekemistä nii ei se sit tuntunukkaa yhtään pahalta sitte, ku oli ja tuli sinne bändipajaan. Et kiva oli soittaa yhes ja kiva oli tehä yhdessä. Opimme jotakin.”

Lähteet

Painetut

Adams, R. 2008. Empowerment, participation and social work. 4. painos. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Haapaniemi, R. & Raina, L. 2014. Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja. Jyväskylä: PS Kustannus.

Helminen, J. & Sayed T. 2017. Psykososiaalinen ohjaus - Malli sosiaali- ja terveystalveluiden asiakastyön ja integraation kehittämiseen. Teoksessa Helminen, J. (toim.) Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita, 59-75.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hokkanen, L. 2009. Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mäntysaari, M., Pohjola, A. & Pösö T. (toim.) Sosiaalityö ja teoria. Jyväskylä: PS-kustannus, 315-337.

Honkonen, T. & Salovaara, R. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS Kustannus.

Huhtinen-Hildén, L. 2019. Elämän ja arjen musiikkia - musiikillisen ilmaisun monia mahdollisuuksia. Teoksessa Karjalainen, A, L. (toim.) Luovan toiminnan työtavat. Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 21-55.

Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) 2005. Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Kehitysvammaliitto ry, Opike.

Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. 2005a. Kuvionuottimenetelmä ja sen sovellukset. Teoksessa Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Kehitysvammaliitto ry, Opike, 7-26.

Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. 2005b. Kuvionuottimenetelmän historia ja kehitysprojektit. Teoksessa Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Kehitysvammaliitto ry, Opike, 151-168.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.

Kostamo-Pääkkö, K., Ojaniemi, P. & Väyrynen, S. (toim.) 2017. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. 3. painos. Helsinki: UNIpress.

Lindsay, T. & Orton, S. 2015. Groupwork Practice in Social Work. 3. painos. Learning matters Ltd.

Merkkiniemi, H. 2012. Musiikkityönohjaus ja bändisoitto tiimien valmennuksessa. Teoksessa Laine, P. (toim.) Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä. Helsinki: UNIpress, 35-64.

Pohjola, A. 2017. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Kostamo-Pääkkö, K., Ojaniemi, P. & Väyrynen, S. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. 3. painos. Helsinki: UNIpress, 15-34.

Siirto, U. 2017. Cable-metodi lähiöasukkaiden aktivoijana, voimauttajana ja valtuttajana. Teoksessa Kostamo-Pääkkö, K., Ojaniemi, P. & Väyrynen, S. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. 3. painos. Helsinki: UNIPress.

Woody, R. H. 2013. Social Psychology of Musicianship. Florida: Meredith Music Publications.

Sähköiset

ArtsEqual. 2021. ArtsEqualin tutkijaesittelyssä Sanna Kivijärvi. Viitattu 30.8.2021. https://www.artsequal.fi/researchers/-/asset_publisher/pZHcF3loFobg/content/artsequalin-tutkijaesittelyssa-sanna-kivijarvi

Hirvilampi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Ekologisten kysymysten integroiminen hyvinvointitutkimukseen. E-kirja. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 136.

Huhtinen-Hildén, L. & Isola, A-M. 2019. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. Tutkimuksia tiiviisti 13, huhtikuu 2019. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 11.8.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137914/URN_ISBN_978-952-343-329-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Huotilainen, M. & Särkämö, P. 2012. Musiikkia aivoille läpi elämän. Suomen Lääkärelehti 17/2012 vsk 67, 1334-1339.

Ilanen, L. 2016. Kuvionuoteista kohti perinteistä nuottikuva. Lievästi kehitysvammaisen aikuisoppilaan prosessi kuvionuoteista perinteisen nuottikuvan oppimiseen. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.8.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120901/ilanen_laura.pdf?sequence=1

Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. 2002. Kehitysvaiheet. Viitattu 28.7.2021. <https://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviestit/prosessi/muotoutuminen/kehitysvaiheet.html>

Järvenpään seurakunta. 2021. Viitattu 5.8.2021. <https://www.jarvenpaanseurakunta.fi/>

Kaivola, K. 2015. Senioripiha soimaan! - Musiikillisen ryhmätoiminnan aloittaminen senioripihassa. Opinnäytetyö. Karelia-ammattikorkeakoulu. Viitatti 24.8.2021. <https://core.ac.uk/download/pdf/38129849.pdf>

Kivijärvi, S. 2021. Towards equity in music education through reviewing policy and teacher autonomy. Väitöskirja. Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki. Viitattu 24.8.2021. https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7355/Kivij%c3%a4rvi_Towards%20equity%20in%20music%20education%20through%20reviewing%20policy2.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Koppinen, S. 2015. Musiikillisen toimijuuden ja identiteetin rakentuminen Musiikin erityispalvelukeskus Resonaarissa. Vuorovaikutuksellisuus soitinopetuksessa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 30.8.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97223/GRADU-1432908349.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Paananen, J. 2016. Kuvionuottimenetelmän soveltuvuus alakoulun musiikin opetukseen: musiikin erityispalvelukeskus Resonaarin kuvionuottiklubiin kuuluvat opettajat kuvionuottimenetelmän käyttäjinä alakoulun musiikin opetuksessa. Opinnäytetyö. Lapin yliopisto. Viitattu 24.8.2021. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/62569>

Repo, M. 2017. "Kuvionuottimuskari" - kuvionuottien mahdollisuudet päiväkodissa toteutettavassa musiikkikasvatuksessa. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.8.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/134419/Opinnaytetyo_Repo_2017.pdf?sequence=1

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opettajille, opiskelijoille ja TKI-henkilöstölle. E-kirja. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72.

SPIRIT. Pöyhönen, T. 2017. Ryhmän kehitysvaiheet. Unika. Viitattu 4.8.2021. <https://www.spirit.fi/ryhman-kehitysvaiheet/>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Tietoa kirkosta. Viitattu 24.7.2021. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta>

Sämpi, P. 2011. Musiikin syventäviin opintoihin osallistuvien sosiaalialan opiskelijoiden kokemus kuvionuottimenetelmästä osana ammatillista kehittymistään. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.8.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37126/Sampi_Petri.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vikman, K. 2001. Kuvionuottimenetelmän ulottuvuudet pianonsoiton alkuopetuksessa. Toimintatutkimus eri kohderyhmillä. Väitöskirja. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 177. Viitattu 23.8.2021. <https://core.ac.uk/download/pdf/14915283.pdf>

Julkaisemattomat

Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo, 1998. Tekijänoikeusmerkinnöillä olevat kuvat on saatu suoraan Kaarlo Uusitalolta sähköpostikirjeenvaihdon yhteydessä.

Salo, A. 2021. Sointukulku kuvionuottimagneettien avulla.

Kuviot

Kuvio 1: Kuvionuottien värit ja eri oktaavialat (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	11
Kuvio 2: Kuvionuotit kosketinsoittimen koskettimissa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	12
Kuvio 3: Sävelen kestot (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	12
Kuvio 4: Tauot (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	13
Kuvio 5: Ylennys kuvionuoteissa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	13
Kuvio 6: Alennus kuvionuoteissa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	13
Kuvio 7: Kuvionuotti, jossa näkyy melodia, sanat ja soinnut (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998).....	14
Kuvio 8: Kuvionuotit bassossa (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998).....	21
Kuvio 9: Soinnun soittaminen yhdellä koskettimella (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	21
Kuvio 10: Soinnun soittaminen kahdella koskettimella (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	22
Kuvio 11: Koko soinnun soittaminen (Kuvionuotit © Kaarlo Uusitalo, 1996. Kuvionuottisovellukset © Markku Kaikkonen, Kaarlo Uusitalo,1998)	22
Kuvio 12: Sointukulku kuvionuottimagneettien avulla (Salo 2021)	28
Kuvio 13: Koen olevani osa tätä ryhmää. Palautekyselyn vastaukset	31
Kuvio 14: Opin jotain uutta. Palautekyselyn vastaukset	32
Kuvio 15: Koin onnistumisen hetkiä. Palautekyselyn vastaukset.....	33

Liitteet

Liite 1: Palautekyselylomake	42
Liite 2: Opinnäytetyösopimus	44
Liite 3: Testiryhmän tutkimuslupa	47

Liite 1: Palautekyselylomake

Bändipaja palautekysely

Tällä lomakkeella vastaat pajatoimintaan, yhteisöllisyyteen ja voimaantumiseen liittyviin väitteisiin. Sinulla on myös mahdollisuus kommentoida, esittää kysymyksiä tai antaa mitä tahansa muuta palautetta. Pohdi vastauksissasi tätä toimintakertaa. Ryhmällä tarkoitetaan aina tätä bändipajan muodostamaa ryhmää.

Kiitos vastauksestasi!

Nimi

Päivämäärä

1. Soittaminen on mukavaa

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

2. Soittaminen on helpompaa kuin odotin

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

3. Koen olevani osa tätä ryhmää

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

4. Tämä ryhmä on minulle merkityksellinen

- Täysin samaa mieltä

- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

5. Koin vertaisuutta ryhmässä

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

6. Koin onnistumisen hetkiä

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

7. Opin jotain uutta

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

8. Onnistuin toimintakerran tavoitteessa

- Täysin samaa mieltä
- Jonkin verran samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jonkin verran eri mieltä
- Täysin eri mieltä

Tähän voit antaa sanallista palautetta, toiveita, kehittämissuhteita, tuntemuksiasi, mitä vaan!

Liite 2: Opinnäytetyösopimus

<p>Opiskelija(t):</p> <p>Anniina Salo</p>
<p>Opinnäytetyö:</p> <p>Toiminnallinen opinnäytetyö, jossa luodaan aikuisille suunnattu bändipaja, jossa opitaan soittamaan eri soittimia (koskettimet, basso, kitara, ukulele) yhdessä. Pajaan kuuluu noin kahdeksan toimintakertaa. Toiminnan lopuksi luodaan jonkinlainen lopetus esimerkiksi musiikkivideo tai pieni konsertti. Tässä huomioidaan rajoitukset, ja ryhmäläisten toiveet ja ideat.</p> <p>Opinnäytetyössä havainnoidaan ja tutkitaan palautteiden avulla pajan luomaa yhteisöllisyyttä ja voimaantumista. Opinnäytetyössä pohditaan pajan toimivuutta osana seurakunnan toimintaa.</p>
<p>Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja alustava viitekehys:</p> <p>Kuvionuotit</p> <p>Voimaantuminen</p> <p>Yhteisöllisyys</p>
<p>Keskeiset lähteet:</p> <p>Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) 2005. Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Kehitysvammaliitto ry, Opik</p> <p>Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.</p> <p>Kostamo-Pääkkö, K., Ojaniemi, P. & Väyrynen, S. (toim.) 2017. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. 3. painos. Helsinki: UNIpress.</p> <p>Lindsay, T. & Orton, S. 2015. Groupwork Practice in Social Work. 3. painos. Learning matters Ltd.</p>

<p>Merkkiniemi, H. 2012. Musiikkityönohjaus ja bändisoitto tiimien valmennuksessa. Teoksessa Laine, P. (toim.) Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä. Helsinki: UNIpress, 35-64.</p>
<p>Opinnäytetyön menetelmät:</p> <p>Kuvionuotit, havainnointi, palautekyselyt</p>
<p>Opinnäytetyön alustava aikataulu:</p> <p>Suunnittelu loppusyksy 2020.</p> <p>Toimintavaihe alkuvuosi 2021.</p> <p>Lopullisen työn palautus joko kesä tai syksy 2021.</p>
<p>Työelämäkumppanin rooli opinnäytetyössä (mahdollistaa opinnäytetyön toteuttamisen esim. monisteet, postitus, tilat ym. materiaaliset asiat):</p> <p>Mahdollistaa bändipaja -toiminta tarjoamalla muun muassa tilat, soittimia, paperia, maskit ja käsidesiä. Työelämäkumppanilta saa myös tukea toiminnan järjestämiseen.</p>
<p>Tulosten julkaiseminen ja levittäminen työelämään:</p> <p>Opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa, missä se on kaikkien luettavissa. Bändipajan ideaa voi soveltaa ja varioida käyttöön moniin eri paikkoihin.</p>
<p>Vakuutus siitä, että opiskelija sitoutuu noudattamaan tutkimuseettisiä periaatteita opinnäytetyössä:</p> <p>Olen tietoinen siitä, että terveys- ja sosiaalialan opiskelijana opinnäytetyön tekemiseen sovelletaan vaitiolovelvollisuutta, josta on säädetty mm. Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812/15 §) ja Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (1994/3/17 §). En saa sivullisille luvatta ilmaista yksityisen henkilön tai perheen tietoja, josta olen opinnäytetyön perusteella saanut tiedon. Sitoudun pitämään tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksittäisiä henkilöitä koskevat tiedot luottamuksellisena. Salassapitovelvollisuus säilyy opintojen loppumisen jälkeen.</p>

Noudatan tiedonhankinnassa ja aineiston käsittelyssä luottamuksellisuutta ja totuudellisuutta. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, ettei opinnäytetyöstä koidu mitään haittaa siihen osallistuville henkilöille. Noudatan toiminnassani Laurean tutkimuseettisiä ohjeita.

Allekirjoitukset

	Aika	Paikka	Allekirjoitus
Opiskelija	13.1.2021	Järvenpää	<hr/> Anniina Salo <hr/> <hr/>
Ohjaaja:			<hr/> <hr/>
Työelämän edustaja(t):			<hr/> <hr/>

Liite 3: Testiryhmän tutkimuslupa

Tutkimuslupa

Tarvitsen teiltä tutkimusluvan. Pääsette joka kerta täyttämään palautelomakkeen. Lomakkeessa ei kysellä mitään yksityistä. Lomakkeessa on yksi avoin kysymys, jossa kyselen kehittä-
misehdotuksia, kirjallista palautetta tai mitä vaan tulee mieleen. Jos haluatte antaa muuta
palautetta täysin anonymisti, luon mielelläni sellaiselle oman lomakkeen verkkoon. Sinne
voisi laittaa juttuja, mitä tulee mieleen toimintakertojen välissä. Kerään aineistoa myös ha-
vainnoimalla ja meidän viestintäkanavien kautta. Voit allekirjoittaa tämän, kommentoimalla
tähän, että allekirjoitat sen. Voit myös laittaa minulle asiasta yksityisviestiä tai jos haluat,
tehdään paperinen sopimus huomenna 10.1.2021.